

Novosjka Novnika

Izdaja:
BRITANSKA
OBVEŠČEVALNA
SLUŽBA

Cene za naročnike
mesečno:

▼ tuzemstvu 2 šilinga
▼ inozemstvu 5 šilingov

POŠTAMERNA
ŠTEVILKA 50 GROŠEV

Celovec, 8. oktobra 1948

Leto IV.

Številka 41

Sovjeti proti obravnavanju berlinske krize v Varnostnem svetu

Svetovni Varnostni svet je sklenil v torek popoldne z 9 glasovi proti 2, da postavi berlinsko vprašanje na dnevni red svojih zasedanj. Sovjetska zveza in Ukrajina sta glasovali proti. Sovjetski odposlanec Višinski je takoj za tem izjavil, da je večina Sveta prekršila določila Listine Združenih narodov. Sovjetsko odposlanstvo se zaradi tega ne bo udeležilo posvetovanj glede berlinskega vprašanja. Ukrajinski odposlanec Manuilski je podpiral Višinskega. Francoski odposlanec, ki je govoril kot prvi, je predlagal, naj se sovjetski predlog podrobno prouči in se stavi nato celotno vprašanje na dnevni red, še predno bodo proučili pristojnost Varnostnega sveta. Širski odposlanec je menil, da bi bilo najbolje, če bi z obravnavanjem tega vprašanja nadaljevali, ker je po njegovem mnenju pristojnost varnostnega sveta dokazana.

Ko je predsednik sveta, Argentinec Bramuglia, pozval odposlanca, naj glasujejo glede sprejema pritožbe zapadnih velesil na

dnevni red, je zaprosil Višinski za besedo. V svojem govoru je nato na dolgo ponovil svoje prejšnje trditve. Ponovno je izjavil, da blokada Berlina ne obstoja in da tudi nihče ne ogroža berlinskega prebivalstva. Vse to je po njegovem le propaganda proti Sovjetski zvezi. Berlin tudi ni vprašanje, ki bi se tikalo Varnostnega sveta, temveč le sveta zunanjih ministrov.

Najtežja kriza

Gospod Ferand van Langehove, belgijski delegat, je podprl nazor, češ da je Varnostni svet poklican obravnavati berlinsko vprašanje ter je vprašal: »Kdo more zamisljati, da bi mogla Organizacija Združenih narodov izpolniti svoj načelni smoter, če pa njeni člani sami sešajo nekaznovani po nasilju nad Nemčijo ali kakšnim drugim ozemljem?«

Dejal je, da ne more odobravati trditve

Višinskega, češ da berlinski spor ni nobena resna zadeva. Javno mnenje po vsem svetu je, da predstavlja berlinski problem najtežjo krizo, ki se je kdajkoli pojavila, odkar je bila Organizacija Združenih narodov ustanovljena.

Delegati so vprašali Višinskega, če nje-

govo obnašanje morda pomeni, da hoče zapustiti Združene narode. On pa je odgovoril: »Ne, mi nismo zapustili Združenih narodov; moje poročilo je bilo popolnoma jasno. Mi se ne bomo soudeležili razgovorov o berlinskem vprašanju pred Varnostnim svetom.« (Reuter)

Sovjetska nota glede Berlina

Sovjetski zunanji minister, Molotov, je poslal vladam Združenih držav, Velike Britanije in Francije odgovor na njihovo noto od 16. septembra, ki se nanaša na berlinsko krizo. V tej sovjetski noti pravijo, da so edino le zapadne velesile krive, da je prišlo do berlinske krize. Nadalje predlagajo Sovjeti v tej noti sestanek sveta zunanjih ministrov, ki bi razpravljali v smislu moskovskih sklepov štirih velesil o celotnem nemškem vprašanju in o položaju v Berlinu. Nota omenja tudi predložitev spora Varnostnemu svetu in pravi, da pomeni trditve, češ da Sovjetska zveza ogroža svetovni mir, le sredstvo za izvajanje pritiska in poizkus izrabi UNO v napadalne namene.

Značilno za to rusko noto je, da predlaga Sovjetska zveza nov sestanek štirih zunanjih ministrov glede celotnega nemškega vprašanja in pri tem popolnoma prezre ponovne izjave Bevana in Marshalla, ki sta izjavila, da so taki sestanki nemogoči, dokler obstoja blokada Berlina.

Iz tega je sklepati, da pomeni ta ruski korak le taktični maneuver, ki naj povzroči mnenje, da so zapadne velesile prekinile pogajanja. Toda z ozirom na sedemtedensko pogajanja v Moskvi in v Berlinu to gotovo ne bo imelo zaželenega uspeha.

Da bi bile »tehnične težkoče« povzročile krizo, o tem Sovjeti ne govorijo več.

Nadzorstvo atomske energije

General McNaughton, kanadski delegat v političnem odboru Združenih narodov, je pri zasedanju v Parizu vprašal sovjetskega delegata Višinskega če so njegovi predlogi za konvencije o nadzorstvu nad atomsko energijo tudi »res iskreni«.

Delegat Višinski je namreč predlagal, da je treba podpisati dve konvenciji, kateri bi prišli istočasno v delovanje. Po prvi bi bilo ustanovljeno mednarodno nadzorstvo nad proizvajanjem atomske energije, a po drugi bi bila prepovedana atomska orožja.

Ko je govoril o političnem odboru, ki je proučeval poročila komisije za atomsko energijo, je general McNaughton dejal, da če Rusi resno mislijo z ustanovitvijo mednarodnega nadzorstva v smislu predlogov, ki jih je poslala večina, tedaj celotno vprašanje ne bo predstavljalo nobenih političnih težav.

Če pa ni tako, je pristavil general McNaughton, tedaj bo dve in pol letno delo atomske komisije zaman in pričeti ga bo treba znova.

Sovjetsko stališče

»Manchester Guardian« komentira Višinskijev govor pred političnim odborom splošne skupščine ZN in zatrjuje, da bo Sovjetska zveza odgovorna, če pride do atomske vojne. Višinski ni storil nobenega koraka, da bi se približal stališču velike večine Združenih narodov. Komisija ZN za atomsko energijo je po dvoletnem zasedanju morala priznati svoj neuspeh. Toda od 17 narodov, ki so imeli v njej svoje predstavnike, jih je 14 sprejelo ameriški nadzorstveni načrt in le dva — poljski in ukrajinski — sta odobrila sovjetski načrt. Višinski pa je neglede na to skušal predstaviti to dejstvo za zaroto Amerike proti njegovim domovini. Dejstvo je, da je večina odobrila ameriški načrt točno zato, ker jamči uspešnejšo kontrolo kot sovjetski in ter dopušča omejitve tradicionalne državne suverenosti zaradi mnogo širših interesov svetovnega miru. Nemogoče je, da bi lahko Glavna skupščina uspela tam, kjer je propadla komisija za atomsko energijo. Toda Kanada ima prav, ko zahteva, da odobri skupščina celotno delo komisije in pod-

piše zaključke. Če drugega ne, bo to znač, da sprejema svet zamisel, da se morajo tradicionalne gospodarske in politične metode prilagoditi višjim zahtevam mednarodne varnosti. To bo tudi svarilo proti sprejemu takoiimenovanih varnostnih in razorožitvenih načrtov, ki pomenijo navidezno varnost brez potrebnih jamstev. Odkar so Sovjeti zavrnilo prvi ameriški kontrolni načrt, ni bilo lahko slediti različnim in ne mnogo doslednim predlogom, s katerimi so ga skušali nadomestiti. Vendar je jasno, da je njihova prva zahteva dogovor, ki naj označi atomsko bombo za nezakonito orožje, zaradi česar bi morale Združene države uničiti ves atomski vojni material brez slehernega jamstva, da se bo potem ustanovil kontrolni sistem. To naj bi bil predmet drugega dogovora glede katerega izgleda gotovo, da bi nanj Sovjetska zveza pristala le, ako bi omogočil najpopolnejše državno izkoriščanje atomske energije neglede na nevarnost. Ta dejstva pa ne bi bila podvržena le občasnim »nadzorstvom« in »posebnim preiskavam« v sumljivih primerih; v obeh slučajih bi ne bilo nikako prave mednarodne kontrole niti rednega nadzorstva, ki bi lahko odkrilo sumljive primere.

Jedro problema atomske energije je v tem, da ni misliti na miroljubno uporabo uranija in torija, ki ne bi bila združena v vseh fazah delovnega procesa z nevarnostjo, da se ne uporablja del materiala tudi v vojaške namene. Ako se sprejme zakon proti takim vojaškim uporabam, za preprečitev kršitev ne zadostuje noben še tako dovršen sistem nadzorstva, temveč je potreben mednarodni kontrolni sistem in sistem dovoljenj, po katerem bi se hranile vse količine atomskega materiala pod upravo mednarodne ustanove, ki bi ta material dodeljevala le podjetjem pod državnim nadzorstvom, ko bi bil preje »denaturiran«. Dejstvo, da so Združene države, ki morajo zdaj in ko bodo morale še dolgo časa največ popuščati v korist te mednarodne zamisli, pripravljene sprejeti to nadzorstvo, kaže, kako zapovedovalna so ta nova dejstva. V mračnem položaju, ki ga je ustvarila sovjetska nedostopnost, je vsaj to dober znak, da drugje tako široko priznavajo stvarnost položaja.

Jugoslavija je neodvisna od Vzhodne skupine

Uradni jugoslovanski komunistični časopis »Borba« je objavil, da je Jugoslavija ločila vse kulturne in mladinske organizacije od Rusije in držav, ki so vključene v Kominform in da je tudi odvrnila sovjetsko obtožbo, češ da se je pridružila »imperialističnemu taboru«.

To deklaracijo smatrajo v Beogradu kot najjasnejši izraz jugoslovanske zunanje politike, odkar je nastal razkol z Kominformom. Tudi podčrtava, da se Jugoslavija sicer čuti vezano na vzhodni tabor v vojni ali mirnem času, toda namerava nadaljevati z marksizmom-leninizmom pod lastnimi pogoji.

»Borba« tudi komentira o trditvi Kominformovega dnevnika, češ da majhna »Ljudska demokracija« ne more obstajati niti šest mesecev, če bi prekinila odnose z drugimi »Ljudskimi demokracijami«, ter

Montgomery predsednik obrambnega sveta Zapadnoevropske zveze

Pričakujejo, da bo feldmaršal Montgomery sedaj, ko je bil imenovan za predsednika obrambnega sveta zapadnoevropske zveze, lahko zapustil svoje mesto kot vrhovni šef generalnega štaba britanskega imperija in se z vso silo posvetil organiziranju zapadnoevropske obrambne pripravljenosti. V slučaju vojne bi prevzel feldmaršal po mnenju »Timesa« vrhovno poveljstvo nad zapadnoevropskimi vojnimi silami. — Ustanovitev novega obrambnega sveta zapadnoevropske zveze nudi v vojaškem pomenu ravno tako trdno sodelovanje zapadnoevropskih držav, kakor je politično, ki že obstoja. Istočasno ustanavlja pričetek tega obrambnega sveta tudi najvažnejši predpogoj za uradni zaključek Atlantske zveze, katero ustanovi lahko šele zakoniti sklep ameriškega kongresa.

piše, da ima Jugoslavija vse bistvene potreščine za neodvisno gospodarsko življenje. — (Reuter)

Da se obsodi rododomor

Ameriški odposlanec, Ernest Gross, je izrazil v pravnem odboru Združenih narodov odločno željo vlade Združenih držav, da Glavna skupščina Združenih narodov na sedanjem zasedanju odobri predloženo konvencijo proti rododomoru. Izrazil se je proti temu, da bi se vprašanje odstopilo mednarodni pravni komisiji, češ da bi bilo to brez uspeha.

Gross je poudaril, da je v kljub temu, da je bil rododomor na procesih proti nacističnim vojnim zločincem označen za zločin, potrebno, da obstaja konvencija, ki rododomor jasno označuje kot zločin in določa posebne ukrepe proti njemu. Načrt za to konvencijo je izdelal gospodarski in socialni svet Združenih narodov. Ameriško odposlanstvo meni, da je izvrsten in da lahko služi za izdelavo dokončne konvencije.

Omejitev potovanja diplomatov v SSSR

Ameriško zunanje ministrstvo je sporočilo, da je sovjetska vlada izdala določila, ki omejujejo potovanja inozemskih diplomatov na njenem ozemlju.

Zastopnik tiska v ameriškem zunanjem ministrstvu je sporočil, da so sovjetski cenzorji tozadevna poročila inozemskih poročevalcev črtali. Pripadniki inozemskih poslaništev in konzulatov se gibljejo na podlagi teh novih sovjetskih določil lahko samo v območju 50 km okoli Moskve.

Ameriško zunanje ministrstvo ugotavlja, da je potovanje skozi razne predele teoretično možno, toda praktično neizvedljivo, ker se ne more priti tja zaradi zaporne cene,

Po zemeljski obli

ČESKOSLOVAŠKA

Bivši ameriški veleposlanik v Pragi, Steinhardt, ki se je pred nekaj dnevi vrnil iz Evrope, je izjavil, da danes češkoslovaški narod, ki je prej živel v najbolj demokratski državi v Evropi, obžaluje izgubo svobode in osebnih pravic. Češkim komunistom, ki prej niso vedeli, kaj pomeni komunizem, so se sedaj odprle oči. Delajo šest, namesto prejšnjih pet dni ob manjši hrani in pod težjimi pogoji. Cenijo jih kot živino in oni se tega zavedajo. Ob priliki svojega nedavnega obiska v Pragi ni videl znakov, ki bi kazali, da je mogoče spremeniti režim.

Petnajst aretacij je sledilo na Češkoslovaškem v zvezi z nameravano zaroto za umor komunističnega predsednika vlade M. Antona Zapotockyja.

Preško časopisje je v nedeljo objavilo, da sta bila dva katoliška duhovnika iz Moravske med skupino, katera je tudi baje pomagala ljudem zbežati iz Češkoslovaške ter izdajala letake, ki so grajali vlado.

V nekem komunističnem elementu so češkoslovaške oblasti objavile aretacijo okrog 400 oseb; večina teh je bila obtožena, da je širila ilegalno literaturo. V večih slučajih so obtoženci prejeli kazni do 20 let ječe.

Čistke v sokolskih društvih so imele za posledico, da je bilo okrog 1200 starejših članov odpuščenih; 800 članov samo v Pragi.

BELGIJA

Belgijski minister za prehrano in uvoz je po obisku pri ameriškem državnem tajniku v Washingtonu izjavil, da bo po 1. novembru v Belgiji prenehalo racioniranje kruha.

JUGOSLAVIJA

Jugoslovanski časopisi so objavili odprto pismo namestnika predsednika prezidija jugoslovanske narodne skupščine, Dimitra Vlahova, bolgarskemu ministrskemu predsedniku Dimitrovu. Vlahov obtožuje Dimitrova, da je prekršil blejske pogodbe iz leta 1945, ki se nanašajo na statut avtonomije za bolgarsko Macedonijo. Vlahov izjavlja, da Bolgarija ni dala temu delu Macedonije avtonomije, dasiravno sestavlja prebivalstvo 240.000 Macedoncev, 6000 Turkov in 4500 Bolgarov. V smislu blejske pogodbe naj bi vse ozemlje Macedonije, tako bolgarski, kakor tudi jugoslovanski del združili v enotno ljudsko republiko v okviru bolgarsko-jugoslovanske federacije.

Jugoslovanski poslanski svetnik v Otawu, Pavle Lukin, je sporočil, da odstopa s šestimi sodelavci s svojega mesta na jugoslovanskem poslaništvu zaradi spora med Stalinom in Titom.

ALBANIJA

Radio Tirana je poročal, da je Albanija odklonila skupno noto, ki so jo pred štirinajstimi dnevi predložile Velika Britanija, Amerika in Francija, v kateri protestirajo proti podpori, ki jo je Albanija nudila grškemu upornikom na albanskih tleh. Radio je objavil, da je albanski odgovor grajal Grčijo samo za sedanje stanje ter izjavil, da so bili vojaki pri vstopu na albanska tla razoroženi in internirani. Vsled tega so ravnali z njimi kot z begunci v skladu z mednarodnim zakonom.

AVSTRIJA

Reke Donavo, Inn in Salzach bodo v kratkem regulirali na mestih, kjer tečejo vzdolž meje med Avstrijo in Nemčijo, z namenom pridobiti več elektrike. Britanska in ameriška vojaška vlada, ki nadzorujeta Zapadno Nemčijo, sta načelno privolili v načrt za ustanovitev Avstrijsko-zapadnonemške družbe za razvoj te nove hidro-električne centrale. Ta družba naj bi bila ljudska ustanova in ta ustanova naj bi se pogajala o potrebnih pogodbah z zakupniki nemške imovine.

BOLGARIJA

Bolgarska vlada je prepovedala na svojem ozemlju vse organizacije jugoslovanske ljudske fronte. Ta ukrep so utemeljili, češ da bi te organizacije bile v nasprotju z zakoni, ki veljajo v Bolgariji, ker zavzemajo napram Sovjetski zvezi sovražno stališče.

FINSKA

Politični opazovalci v Helsinkih izražajo bojazen, da bi Sovjetska zveza, v zvezi s potovanjem predsednika finske komunistične stranke, Aima Alltonena, v Moskvo, stavila nove zahteve napram Finski. Finski komunistični tisk napada novo socialdemokratsko vlado, češ da krši določbe mirovne pogodbe in vodi državo na nevarno pot reakcije, ki je že leta 1939 in 1941 pahnila Finsko v vojno s Sovjetsko zvezo. Na-

dalje obtožujejo vlado, da hoče razpustiti tajno policijo, ki nadzoruje izvedbo premirja in mora uvesti razpravo proti osebam, ki veljajo po določitvah mirovne pogodbe za fašiste.

FRANCIJA

Sindikat francoskih rudarjev, ki pripada komunističnemu sindikatu CGT, je oklical 5. oktobra stavko »za nedoločen čas«, ker rudarji nočejo priznati vladi pravice, da izvede ukrepe za štednjo v rudarski industriji. Če bi delo popolnoma zastalo zaradi stavke, bi imelo to za posledico dnevno zmanjšanje proizvodnje za 145.000 ton.

Delne stavke so izbruhnile tudi v vzhodni Franciji, v Marseilleu in v Parizu.

GRČIJA

Grški predsednik vlade, gospod Sophoulis je predložil ameriškem veleposlaniku v Atensih, dr. Henry S. Gradyju spomenico, s katero je pojasnil potrebo po močnejši armadi, ki bi premagala upornike in zaprla severno mejo Grčije.

Grška vlada mora pozvati še 70.000 mož v boj proti upornikom generala Markosa. Moč sedanje grške armade znaša 180.000 mož vključno 100 bataljonov Narodne straže in posebnih protiuporniških oddelkov. Grške redne čete z oklopnimi avtomobili so odbile uporniški napad na Laris, glavno mesto pokrajine Tesalije.

POLJSKA

Resna živilska skrbnja po mestih, vneta komunistična kampanja proti svobodnim kmetom in obsežne aretacije rimsko-katoliških duhovnikov so ustvarile krizo na Poljskem.

Velike množine sladkorja, pšenice in maščob so bile izvožene pred kratkim v Rusijo ali jih je pokupila Rdeča armada za sovjetsko zasedbeno področje Nemčije.

ŠVIČA

Švicarski narodni svet je s 136 glasovi proti sedmim komunističnim dal svoje privoljenje, da se Švica udeležuje pri Marshallovem načrtu. Zakon mora potrditi sedaj še švicarska zgornja zbornica.

Drobne novice

Sredi tega meseca se bodo sestali v mestu Oslo obrambni minister Norveške, Švedske in Danske ter proučevali možnost skupne obrambe za Skandinavijo, je izjavil norveški obrambni minister M. Hauge.

Sovjetske oblasti so sporočile danes zapadnim velesilam, da nameravajo izvesti v prostoru zračnega mostu med Berlinom in zapadnimi predeli Nemčije vaje s padalci. Te vaje se bodo vršile najbrž v okviru jenskih vaj rdeče armade v začetku tega meseca.

Univerza Columbia v New Yorku je objavila odkritje nove zelene radio-aktivne rude, ki je bogata na uraniju, katerega uporabljajo za proizvodnjo atomske sile.

Kristale te nove rude so našli ob stenah nekega rudnika v Belgijskem Kongu ter jih poslali univerzi v pročevanje. Rudi so dali ime »sengerite« po Edgar Sengieru, ki je vodilni direktor rudnika, kjer je bila najdena.

»Sengerite« je sorodna rudi, iz katere pridobivajo Združene države svoj uranij in ki jo kopljejo v gorovju »Rocky Mountains«.

Na povabilo Mednarodne begunske organizacije (IRO) bo skupina 12 novinarjev iz Združenih držav in Kanade napravila štirinajstdnevno potovanje po begunskih središčih v Avstriji in Nemčiji.

Njegov glavni namen je, da vidijo one razseljene osebe, ki bi po novem načrtu za razseljene osebe mogle postati državljani Združenih držav in pa one, ki se sedaj v velikem številu odpravljajo v Kanado. (ACA)

Veliko število žensk so zaposlili po uravnih rudnikih v sovjetskem področju Nemčije, je objavila britanska vojaška vlada v Berlinu.

Poročila v dveh vodilnih berlinskih časopisih, katere nadzorujejo Sovjeti, so zanimala to objavo, češ da so te ženske bile rekrutirane za Porurske rudokope v britanskem področju.

Britanska objava pa pravi, da so sovjetska poročila »popolnoma neresnična« ter pristavlja, da če bi podvzeli rekrutiranje, bi se to tikalo samo moških na popolnoma prostovoljni podlagi in bi ga izvedli nemški delovni uradi.

GENERAL EISENHOWER IZJAVLJA, DA VOJNA NE REŠUJE SVETOVNIH PROBLEMOV

General Eisenhower, rektor kolumbijske univerze, je v svojem nagovoru na študentske medicinske fakultete izjavil, da je vojna najslabša rešitev problemov, ki mučijo človeštvo. General je pozval mladino, da se naj posluži vseh možnosti, ki jih nudi univerzitetni študij, ter izjavil: »Vi imate priložnost zadobiti znanje in razumevanje za probleme teh zmedenih časov in se naučiti sposobnosti, da jih rešite. Prepričan sem, da so vsi, ki so služili z menoj med vojno, z menoj vred mnenja, da je vojna pač zadnja sprejemljiva rešitev za naše probleme. Če mi resnično nočemo vojne, lahko vsakdo od nas prispeva svoj del za rešitev teh problemov.«

VSAK DAN JE POTREBNO NASITITI 55.000 ČLOVEŠKIH UST VEČ PROBLEMI PREHRANE IN ZDRAVJA PRED ZDRUŽENIMI NARODI

Sedanje zasedanje Glavne skupščine ZN se ne bo bavilo le z berlinsko krizo in z nadzorstvom atomske energije. Razen teh težkih mednarodnih vprašanj so še drugi na videz skromnejši in manj hrupni problemi, toda ravno tako resni in pereči, kot na primer problem skrbeti »za kos kruha, za krožnik riža in za skodelico mleka« za vsakega otroka na svetu.

O tem vprašanju je govoril glavni ravnatelj prehranjevalne in poljedelske organizacije (FAO) Norris E. Dodd, ki je delegatom izjavil, da še ni odstranjena nevarnost lakote ter nadaljeval: »Jutri zjutraj bo ob času zajtrka na svetu 55.000 človeških bitij več, kot jih je bilo davi, pojutrišnjem nadaljnjih 55.000 več in tako vsak dan dalje, dokler ne bo po enem letu to število naraslo na 20 ali 25 milijonov ljudi. Zato moramo povečati proizvodnjo živil in zmanjšati njih potrate. Izvesti moramo učinkovite načrte za zboljšanje razdeljevanja in izkoriščanja živil.«

Za svetovno zdravstveno organizacijo je izjavil dr. Brock Chisholm, da so se »pogoji za človeški obstoj spremenili« in da se mora pod »zdravjem« razumeti popolno fizično, duševno in socialno blagostanje in ne le okolnost, da ni boleznii.

V imenu mednarodne organizacije dela je izjavil David A. Morse, da predstavlja nedavno po I. L. O. odobrena konvencija za svobodo združevanja prvi mednarodni sporazum, ki vsebuje pravno obvezo, in je pozval nato razne delegate, da izposlušajo čim prejšnjo ratifikacijo svojih vlad.

PREDLOG ZA REDARSTVO ZDRUŽENIH NARODOV

Glavni tajnik Združenih narodov je objavil podrobnosti predloga glede redarstva Združenih narodov, katerega je stavil sedanjemu zasedanju Glavne skupščine. Lie nasvetuje, naj bi redarstvo sestavljalo stalno jedro kakšnih 300 mož, ki bi bili nastanjeni pri glavnem sedežu UNO v New Yorku ali v Evropi in iz 800 mož raznih narodnosti, katere bi pustili v njihovih domačih deželah, dokler jih ne bi potrebovali. To redarstvo bi bilo opremljeno z lahkim orožjem ter bi nosilo uniforme, toda ne bi bilo policijska sila ter tudi nikak nadomestek za varnostne sile Združenih narodov, ki jih določa Listina. Redarstvo bi šteli kot del tajništva UNO.

Dean Acheson o Sovjetski zvezi

V govoru pred odvetniškim združenjem zvezne države Michigan je bivši namestnik ameriškega zunanjega ministra Dean Acheson izjavil, da je bil komunizem zaustavljen in da se zdaj vse obrača v škodo Sovjetske zveze, pa čeprav obstaja še nadalje nevarnost. Ameriška zunanja politika je dosegla uspeh kljub sovjetskim poizkusom, da uničuje svetovni mir s trajno uporabo sile in nasilja. Kljub trem letom najintenzivnejših naporov, da razširi svojo nevladno ob podpori vseh vrst intrig in propagande in kljub obupnemu gospodarskemu stanju zahodne Evrope se sovjetska oblast ne razširja danes nikjer čez črto, ki so jih držale sovjetske vojaške sile ob koncu vojne.

»V teh letih so nekomunistične države Evrope storile velike korake h gospodarski obnovi in moči. Opažamo tudi, da povzročata v komunističnih satelitskih državah vsak napredek h gospodarskemu izboljšanju in znova oživeljo narodno življenje odpor proti sovjetski nadvladi. Sem mnenja, da so bila ta tri leta kljub vsem omejitvam, ki jih je utrpel svet zaradi Kremeljskih sklepov, leta napredka in ne leta nazadovanja. Težave, nevarnosti in krize še niso izginile. Sovjetski napori, da učvrstijo in razširijo svojo oblast, niso prenehali, znajo pa se še povečati. Toda kolo se je obrnilo in se vali proti njim.«

Bojazni in upanja

Evropski tisk se je sicer na dolgo in široko pobavil z velikimi govori Bevina, Spaaka in deloma tudi Višinskoga, skoraj pa je v naglici dogodkov pozabil posvetiti več pozornosti izvajanjem predstavnika države, ki je igrala v pretekli vojni veliko vlogo v zavezniškem taboru, namreč govoru francoskega zun. ministra Schumana. Francijo boli, da ni prišlo glede berlinskega vprašanja do nobene odločitve, ker je zanjo ta zadeva, kot nemško vprašanje sploh, življenjskega pomena. Schuman je na vsak način dovolj odločno podčrtal nezadovoljstvo Francozov nad nepopustljivostjo sovjetske vlade. Treba je predvsem imeti pred očmi, da navzočnost sovjetskih čet v sredini evropskega kontinenta zadaja Francozom večje skrbi kot kateri koli drugi državi. Zavedajo se le preveč jasno svoje nepriljubljenosti na morebitno vojno. Francija je danes odločno in zapadnem taboru, toda doma ima številno močno peto kolono — komunistično stranko, ki ji onemogoča ustvaritev krepke organizirane vojaške sile, na katere bi se mogla v vsakem slučaju zanesti.

Te dni je nekaj stotisoč francoskih delavcev po navodilih komunističnih strokovnih organizacij stopilo v stavke, ki bodo francosko gospodarstvo težko prizadele.

Zadržanje Francije napram tako perečim vprašanjem, kot je Berlin, nadzorstvo nad atomsko energijo ali Nemčijo sploh, se ne razlikuje na zunanji ravni nič od stališča ostalih dveh zapadnih sil, Anglije in Združenih držav ameriških. In vendar imajo francoski državniki v tem pogledu od vseh evropskih držav najtežje stališče. Če moremo govoriti v pravem pomenu o parlamentarni demokraciji, potem je ta doma v Franciji. Danes so v Franciji na vladi takomenovane tretje sile. Velikanske težave morajo obvladati francoske vlade in številne krize so najzgovornejši dokaz temu. Na skrajni levici še vedno izredno močna komunistična stranka, na skrajni desnici De Gaulle, ki je, po njegovih govorih zadnjega časa sodeč, vsega sit ter grozi z obračunanjem. Vsaka koncesija na levo ali desno pa bi vladajoče sredinske stranke privedla v nevzdržen položaj. Koncesij na levo ne dovoljujejo kot skrajnosti razrvane državne finance, napraviti koncesije na desno tudi ni mogoče, če hočejo ostati pri sedanji demokraciji ureditvi.

Kljub vsem tem globokim nesrečam pa je Francija tudi danes ponosna nositeljica prisposobe one velike zapadne kulture, v katere znamenju se zbira zapadni svet. Če je danes Francija kljub vsem svojim strahotnim notranjim boleznim še pokonci in stoji krepko v vrsti z ostalima dvema vojnima zaveznikoma zapada — če z njima dvema doglaša, kljub temu, da grenko požira vesti in ukrepe, ki govore o bodoči industrializaciji zapadne biconije Nemčije — potem to stori le zategadelj, ker ve, da nevarnost za njeno notranjo demokracijo preti od vzhoda in pri tem izbira manjše zlo. Seveda je v tem primeru njen notranji razvoj v največji meri odvisen od njene zunanje politike, to se pravi, pravzaprav od trdnosti in uspešnosti kljubovanja ostalih dveh zapadnih velesil napram morebitni nevarnosti s strani Sovjetske zveze. Tega se Amerika in Anglija tudi zavedata.

Bevin je dal jasno razumeti, da si nobeden pameten človek na evropskem zapadu ne more želeti vojne in če je Bevin zraven povedal, da strah pred vojno vendarle ne bo zavedel zapada, da bi se podvrgel kaki sovjetski napadalni kretnji, je to moralno zavest tistih francoskih volivcev, ki stoje za sedanjo francosko vlado, nedvomno močno dvignilo. In če Mackenzie King, Kanadčan, kateri sicer vsled svojega odločnega stališča proti Sovjetom pri Francozih ni ravno preveč priljubljen, ker se ti boje vsake pustolovščine, če je Mackenzie King po udaril, da nobena država ni močna dovolj, da bi se branila iz svoje lastne sile in da je treba defenzivne enotnosti, potem je tudi to Francozom prišlo. Slednji se le predbrobo zavedajo, da so zelo slabi med dvema velikanima Ameriko in Rusijo. Nikdar pa niso opustili dokazati svoje vere v demokracijo in nikdar niso zamudili nobene prilike napraviti vse, kar je v njih moči in časti, da bi omilili napetost med obema kolosoma. To dokazujejo številne konference, ki so se vršile v Parizu, to je zadnjič pričalo njih zadržanje v Moskvi in tudi zdaj, ko se vrši usodepolna konferenca Združenih narodov v palači Chaillot v Parizu, Francozi nedvomno doprinašajo vse, da bi človeštvu pripomoglo do trajnega miru.

Velik je francoski narod v tem svojem poslanstvu, katerega se zaveda. Francoski narod je bil prvi, ki je človeštvu dal geslo »svoboda, enakost in bratstvo«. Sam je težko krvavel, da je uresničil skozi generacije ta gesla. Tudi danes jih, čeprav se njen varuje s svojo demokracijo. Novo geslo pa je, ki ga vodi v sedanji politiki in to je: »Vojne nikoli več«.

NEVARNOST ATOMSKE VOJNE

Piše predsednik kanadskega urada za nadzorstvo atomske energije

Od vseh vprašanj, ki zposlušujejo glavno skupščino Združenih narodov pri zasedanju v Parizu, je največjega pomena za daljšo dobo nadzorstvo nad atomsko energijo. V tej in še v mnogih drugih zadevah stojé nazori Sovjetske zveze v neposrednem nasprotju s predlogi, ki so si jih zamislili demokratični narodi. Ti predlogi so zapopadeni v treh poročilih komisije Združenih narodov za atomsko energijo, katere je Varnostni svet poslal meseca junija glavni skupščini, da bi jih ta vključila v svoj dnevni red kot »zadevo posebnega pomena«.

V tretjem teh poročil je komisija za atomsko energijo poročala o neizogibnosti nadzorstva. Če položaj ne bo urejen potom ustanovitve dejanskega mednarodnega nadzorstva, ki naj bi očuvalo narode sveta pred nevarno igro nasilja in podjarmljenja, tedaj bo svet pač zdrvel v atomsko vojno.

Pred tremi leti sta bili dve atomski bombi vrženi na Japonsko. Preko 115.000 ljudi je bilo ubitih in drugih 110.000 ranjenih. Tri dve bombi, naloženi na dvojne letal z majhno posadko, sta vsebovali eksplozivno silo, enako sili 40.000 ton razstreliva. Torej je bila v njih zgoščena energija, za katere prevoz bi bilo treba še pred nedavnim okrog 10.000 letal in morda 100.000 mož posadke.

Civilizacija v nevarnosti

Kolikor strašen je bil ta dogodek in posledice porazne, je vendarle treba pripomniti, da je pod takratnimi pogoji samo relativno majhen del energije atomskega jedra, ki tvori aktivno snov bombe, prišel do eksplozije. V zadnjih letih so atomsko orožje v celih vrstih novih oblik nastala kot proizvod stalnega raziskovanja, ki je imelo za podlago neomejena denarna sredstva in pri katerem so sodelovali sami strokovnjaki. Oboje, če vsake posamezne bombe in pa njih število je v resnici znatno naraslo.

Vsled tega se Združeni narodi s tem, da zbirajo metode (načine) in nmenja za nadzorstvo nad atomsko energijo, bavijo s stvarjo, ki bi nenadzorovana, če bi jo uporabili, zares lahko prinesla konec civilizacije. Prvikrat v svetovni zgodovini se je vprašanje o popolnem razdejvanju civilizacije jasno pokazalo.

Lahko rečem z gotovostjo, ki je posledica tesnega sodelovanja z komisijo za atomsko energijo od njenega prvega zborovanja pred dvema leti, da je vsak narod, ki se je bil pridružil tej komisiji, prepričan o izredni resnosti položaja in o nujnosti, ki sili k smotrnemu delovanju, in ga je sedaj prevzela Glavna skupščina, da bi celoten problem čimprej prišel do rešitve.

Načrt, ki ga ima komisija, sloni na izvirnih predlogih, osnovanih v Združenih državah. Na kratko opisano je to velik projekt za mednarodno sodelovanje na takšni ravni, ki prekaša vsak dosedanji poizkus. Ta poziva k ustanovitvi mednarodne oblasti za atomsko energijo, ki bi posedovala vso uranovo rudo v sporazumu z narodi vsega sveta od časa, ko bi te tvarine izkopali iz zemlje in ki bi nadzirala rudnike z vsemi takšnimi kovinami. Proizvodnja bi morala biti strogo v skladu s potrošnjo,

tako da ne bi nastale zaloge te nevarne snovi, ki bi povzročile strah. Oblast bi morala nadzirati celotno proizvodnjo in prav vsako delovanje atomske energije, ki bi lahko postala močno ogrožanje svetovne varnosti. Predviden je tudi sistem dovoljevanja in ogledovanja vseh delovanj manj nevarnega značaja; oblast naj bi pospeševala uporabo atomske energije v dobrobit človeštva in raziskovanja v ustanovah, ki naj bi bile last naroda; ta uporaba in raziskovanja pa naj bi bila omejena na nenevarno množino.

Ta nadzorstveni sistem naj bi bil postavljen na trdno podlago in ko bi ga pričeli izvajati, bi prenehalo izdelovanje bomb. Tako bi razpolagali z zalogami in porabili eksplozivne snovi za mirovne svrhe; atomska oblast pa bi imela vse razpoložljive informacije vseh virov, kjer se proizvaja atomsko energija, in vseh drugih zadev, ki so s tem v zvezi.

Ruski predstavniki pa so predložili načrt, ki se načelno razlikuje od zgornjega. Oni predvidevajo takojšnjo izključitev atomskih bomb in neposredno razdejavanje vseh obstoječih zalog atomskega orožja »v obdobju treh mesecev«. Ob koncu tega načrta je sovjetski delegat zabeležil obris konvencije, katero je treba, kot je dejal, takoj obravnavati kot prvi korak k ustanovitvi sistema za mednarodno nadzorstvo. Odklonil je tudi vsak poizkus, po katerem naj bi Sovjeti podvzeli kakšne drugačne korake za razvoj nadzorstva.

Toda miselnost, da bi nevarnost za svetovni mir, ki ga predstavlja atomsko orožje, mogla biti odpravljena s samim podpisom pogodbe, katere bi prepovedala uporabo takšnega orožja, izgleda zelo nerealna (nestvarna, malo verjetna) v luči izkušenj zadnjih 25 let.

Prepoved uporabljanja in izdelovanja atomskih bomb sama na sebi ne bi v sedanjem času mnogo doprinesla k varnosti. Odkar so Združene države edina dežela, ki poseduje atomske bombe in to v množini, ki bi morda zadostovala za atomsko vojno, bi po ruskem predlogu sledila le nekakšna razorožitev, ki pa ne bi nudila nobenega jamstva, da ne bi ta ali ona dežela, ki je bila vpletena v uporabo atomske energije, ne pričela v bodočnosti izdelovati in uporabljati atomska orožja. Snov, ki povzroča bliskovito delitev atomov in tvori bistveno substanco (snov, sestavino) za mirovno uporabo atomske sile, je torej oni eksplozivni element atomske bombe. V pomanjkanju strogega nadzorstva bi lahko kakšen narod, ki se na skrivaj pripravlja na vojno, tajno zlorabil ta element v vojaške svrhe.

Edina rešitev

Tekom tega leta so člani komisije posvetili dobro polovico časa za temeljito preučevanje sovjetskih predlogov, da bi se doobira prepričali, da ne stoji morda kakšno nerazumevanje njihovega smotra na poti k sporazumu. Sedaj je postalo jasno, da ni nobenega napačnega razumevanja in komisija, kateri nasprotujeta samo Sovjetska zveza in Ukrajina, je odklonila takšne predloge, češ da »nič ne upoštevajo tehnično poznanje problema.« Načrti, katere je

predložila večina, se opirajo na upoštevanje znanstvenih dejstev, izvirajočih iz same narave atomske energije in pa na sklepe, ki logično sledijo iz teh dejstev. Po preko 240 zborovanjih je komisija odločila, »da nobena druga rešitev ne more urediti poznanih dejstev, preprečiti rivalitete (tekmovalnosti) na tem nevarnem polju ter izpolniti pogojev, ki jih komisija stavi za nadzorstvo.«

Vsled tega lahko pričakujemo, da se bodo odzvale vse miroljubne države in podprle naše načrte in da bomo na široki podlagi sporazuma mogli ponovno otvoriti delovanje komisije ter izpolniti podrobnosti načrtov. Kar se danes zahteva, je pogum, pogledati z odprtimi očmi na neizogibna dejstva ter pospešiti delovanje za ustanovitev mednarodne organizacije, ki bi sledila našemu vstopu v atomski vek.

(»The Sunday Times«)

Berlinski „zračni most“

Vkljub zlomu moskovskih pogajanj, katerimi so zahodne tri velesile skušale napraviti konec trimesečni sovjetski suhozemski zopori, so ameriške in britanske letalske sile prepeljale živil in drugega blaga za 2.400.000 Berlinčanov.

Naj vam povemo le nekoliko števil, ki govore same bolj kot vsako drugo pojasnilo. Letalske sile Združenih držav (USAF) so same prepeljale od začetka blokade, to je od 26. junija, nad 200.000 ton dobav. Prispevek britanskega letalstva (RAF), ki je tudi velik, pa pri tem ni všteti. Do dne 26. septembra opoldne, ko je bilo sporočeno, da je zadeva Berlina izročena Varnostnemu svetu, je ameriško letalstvo izvedlo 28.846 poletov in pri tem preletelo nad 24 milijonov km. Dnevni povpreček dobav ameriškega letalstva znaša brez britanskega 3400 do 3500 ton.

Pri berlinskem »zračnem mostu« uporabljajo sedaj ameriške letalske sile približno 150 štirimotornih letal vrste C-54. Poleg teh pa še dvomotorna letala C-47. Uporabljajo pa tudi eno mamutsko letalo C-74 z nosilnostjo nad 19 ton.

Čistke v kompartijah

W. N. LEWER

Primer poljskega komunističnega voditelja Gomulke ni toliko značilen zaradi samega sebe kot zaradi njegove ozke zveze s položajem, ki nastaja v vsej vzhodni Evropi.

Od početka Stalinove dobe v Sovjetski zvezi je bila čistka običajna stvar komunistične politike. Opozicija v stranki ali izven stranke je postala zločin in vsak odklon od uradne politike razkolništvo.

Važnost primera Gomulke je v naravi njegovega odklona. Enako kakor maršala Tita ga obtožujejo, da ni upošteval odločilne vloge komunistične stranke v boju proti imperializmu, da je prišel pod nacionalistični in meščanski vpliv, deloma pa ga obtožujejo tudi zaradi njegovega stališča v vprašanju Tita.

Gomulka je fanatičen in doktrinaren komunist, upr pa se je pretiranemu vmešavanju Moskve v poljska vprašanja, točno tako, kot se je Tito upr, ko je hotela Moskva odločiti o jugoslovanskih vprašanjih.

Dejstvo, da se kak komunist na ta način upre, zadostno dokazuje poseganje Sovjetov v poljsko politiko. Potreba nastopa proti eni od najodličnejših oseb poljske komunistične stranke dokazuje trdni namen Stalina, obdržati Poljsko pod svojim nadzorstvom in popolno podvrženje predsednika Bieruta in njegovih ministrov sovjetskemu gospodarstvu.

Pojavljajo se svarilni znaki za skorajšnje čistke v Češkoslovaški in Madžarski in to proti osebnostim prvega reda, ki jih sumničijo prevelikega nacionalizma, kar pomeni z drugimi besedami, da se nočejo povsem podvreči Moskvi.

Poročajo, da je v Češkoslovaški padel v nemilost Klementis. Mogoče je k temu pripomoglo tudi dejstvo, da mu Sovjeti niso nikdar popolnoma odpustili njegovega protesta proti sovjetskonacistični zvezi v letih 1939 in 1941. V Madžarski pa je osumničen Rakosi, da je preveč Madžar. Ista stvar se dogaja v Romuniji in Bolgariji. Romunski ministrski predsednik Groza, ki ni komunist, je polagoma postal vedno bolj nepomemben in lahko izgine vsak trenutek. V

Bolgariji sumničijo razkolništva starega komunista Kolarova. Mogoče vsi ti glasovi niso docela resnični; dejansko se ne more nikdar z gotovostjo vedeti, kaj se dogaja za železnim zastorom. Moramo pa se spomniti, da so dospela že pred meseci prva poročila o tem, da je Gomulka padel v nemilost, da pa so jih takrat prezirljivo zanikali. Takih primerov imamo mnogo. Mogoče se je zelo težko upirati določenim načinom pritiska, ki naj dovedejo do kesanja.

Gomulka priznava, da je temelj njegovih zmot dejstvo, da ni doumel važnost vloge sovjetske komunistične stranke. Nadoblast Moskve in navlada Sovjetske zveze pa sta zdaj neločljivi del komunistične vere.

Vendar so ti osebni upori elitnih članov komunističnih strank znaki nečesa mnogo bolj daljnosežnega. Ako se upirajo možje te kategorije sovjetski nadvladi, kaj lahko pričakujemo od manj zvestih komunistov in od nekomunistov?

V vsem evropskem sovjetskem imperiju je opaziti nezadovoljnost in nevoljo. To ne pomeni, da je od podvrženih narodov pričakovati v kratkem odkritega upora. Od nezadovoljstva do upora je v državah, kjer vlada neusmiljena diktatura, pač dolga pot. Tudi so komunistični »kadri«, ki obvladujejo položaj, v glavnem še vedno zvesti. Toda imperij je vznemirjen in držati ga morajo v podložnosti z vsemi sredstvi. Sovjeti so s svojo neumnostjo sami ustvarili za sebe zelo težak položaj. Bili so ošabni in predrzni tam, kjer bi morali imeti takt. Povsod so žalili narodna čustva. Ponašali so se kot gospodarji in niso zahtevali le molčeče pokorščine, temveč naravnost odkrito podvrženost. Sedaj morajo to plačevati.

Njihov imperij v Evropi ni na predvečer odkrite revolucije; njihov policijski aparat je še preveč močen, da bi se lahko kaj takega dogodilo. Vseeno pa nastaja v takomimenovanih državljanih imperija nek duševni upor in pasivna nezvestoba.

Stalin si hoče zagotoviti popolno zvestobo držav vzhodne Evrope. Posledica tega pa je, da so te države sicer postajale vedno bolj pokorne, istočasno pa manj zveste.

Le redki so ljudje, ki morejo živeti v okolju, kakršno je afriško pristanišče

Djibouti

Preveč bi bilo omenjati vse romanopisce, ki so svoj talent uporabili za to, da bi temu edinstvenemu pristanišču vzhodne Afrike dali v svojih delih dostojen okvir in vsebino. Slednje jim končno ni moglo primanjkovati, Djibouti (izg. Džibuti) je francosko pristanišče, kjer se vrši največji promet na vzhodni obali afriškega kontinenta, Djibouti je edino pristanišče, odkoder pelje črna železnica v obširno Abesinijo, kateri je dovolj znani Haile Selasie po zmagoviti zadnji vojni spet zavladal. Djibouti je središče največjega prometa iz Rdečega morja, kar se pravi vsega prometa, ki izvira iz Sueskega prekopa in s tem iz Evrope, prav tako pa tudi važna stratežična točka, katero je uspel francoski kolonialni imperij ohraniti in jo uporabljati.

Mesto leži ob morju in ima nadvse vroče podnebje. Senca vsake palme je dragocena kot življenje, kajti senca in tekoča voda pomenita v tem kraju življenje.

Za tem mestom pa se dviga planota in za to planoto divja in skrivnostna pokrajina, kjer so doma Abesinci. Abesinec pa je v nekem pomenu le evropski izraz, kajti tisti, ki potujejo z železnico iz Djiboutija v Abesinijo, to se pravi do Addis Abebe, ki je njena prestolnica, vedó že stoletja in tudi danes pričati, da je tako potovanje slično

zgodbam, ki jih mi moramo dojeti le iz znanih, povsod razširjenih pustolovskih romanov. Djibouti sam pa je mesto, kjer je trgovina na prvem mestu, kjer človek, ki hoče v njem živeti, pozna eno samo zahtevo: »Napraviti kupčijo in potem živeti.« Če pa kupčije ne napraviš, se lahko zapišeš smrti.

Djibouti seveda ni takega pomena, kot je recimo svetovnoznan Aden, angleško utrjeno pristanišče z doki, ladjedelnici, utrjenimi obalami in tako dalje. Prekaša pa Aden v nečem in to je trgovina. Indija je postala neodvisna in to se pozna tudi v Djiboutiju. Indijci, katerih tukaj ni malo, so živahnejši in samozavestnejši. Djibouti pa je sosed Arabije, Arabci so mohamedanci in v nekdanji angleški Indiji je danes država Pakistan, država Mohamedancev, ki ščiti Arabce, in njen vpliv sega tudi v Djibouti. Tukaj pa so seveda še drugi: Somalijci, Evropejci različnih narodnosti in interesov itd., in tako je Djibouti danes mozaik življenja in sicer življenja, ki terja najbrezobzirnejšo borbo za obstanek.

Pred očmi naj nam bo Trst. Lepo mesto in veliko, vsega zmožno pristanišče. Pa je razen Marshallovih dobav brez prometa. — V Djibouti pa pridejo nenapovedano po tri in štiri prekoceanske ladje, ki jih je treba takoj iztovoriti, pa je premalo delavcev.

Tu ni stavk. Tu je zaslužek pri raztovarjanju tako velik, da morejo delavci tudi tedne čakati (kar jim pa danes ni treba) na naslednje raztovarjanje. Žalosten je Trst...

In Djibouti raste in napreduje. Prav nič politično in stratežično. Iz prirodne nujnosti. Še včeraj je imel 200 metrov dolg pomol, na katerem so mogle pristajati ladje; danes je ta pomol dolg 500 metrov in je še premagljen. Jutri bo dolg 650 metrov in bo seveda kljub temu premagljen. Tisoč do tisočpetsto ton izloži danes tovora... kdo ve, koliko ga bodo morali prihodaje leto? Gradijo nove vodne rezervoarje, grade tanke za pogonsko gorivo, hangarje za letala in nove pristaniške železnice. Nastaja svetovno pristanišče, o katerem pa se ne govori, kajti Grčija, Kitajska, Trst in Berlin so na zeleni mizi.

Morda pa bo svet tudi o Djiboutiju v bližnji bodočnosti kaj izvedel... Po njegovih kratkih, čeprav lepih ulicah drve ameriške limuzine, kakršnih niti v Nici in San Sebastianu ni videti.

In kdo živi danes v Djiboutiju? Le izbranci... Neke posebno redke pasme psov, nadalje košate egiptovske mačke in pa dve vrsti ljudi. Neštevilnega mrčesa seveda ne omenjam. Oni dve vrsti ljudi pa so prvič visoki, nenavadno suhi Somalijci, ki s svojimi tenkimi nogami in pravilnimi profili dajejo redko slikovitost tej deželi: ti so črnici; drugi, ki prenesejo tamkajšnje strahovito vroče podnebje, pa so Arabci iz Jemena. Tudi ti so visoki in koščeni kot vsi

tropski ljudje ter bakrene barve in so pravičnejših obraznih potez kot prvi.

Tudi drugi so še tukaj: Grki, Italijani in Indijci. Mesto Djibouti ima res mednarodni značaj. Različne so rase, različna kultura in različni jeziki. Vse jih pa družijo nedopovedljiva volja po zaslužku, po uspehu, družijo jih neizprosna nujnost življenja in v tem so si slični živalim v bližnji notranjosti. Kdor podleže, je po njem. Nad vsemi temi ljudmi pa bdi zakrknjen sovražnik, ki mu je ime klima. Temu morejo z gotovostjo kljubovati samo oblaki mrčesa. Ti pa so nositelji tropičnih bolezní.

V vsej tej dosledni borbi za obstoj je seveda Djibouti ostal mesto brez stila, brez spomenikov, brez kulturnih vrednot. Če je kdaj kak pesnik rahločutne narave zašel v ta peklo, ni utegnil več pesnikovati... umrl je kot vsek domači zamorec, ki ga je pičila kača ali muha. Kdo bi si neki jemal časa in mu postavil spomenik? Arhitekti tudi potrebujejo miru in tega v Djiboutiju ni. Zaradi tega jih ni bilo in jih tudi še ne bo. Djibouti je zato mesto brez stila. Djibouti je pri vsem tem, kar se samoobsebi razume, kolonija z guvernerji. Če bi v njej teh hoteli postavljati spomenike, bi jih bilo pa preveč. V orientu so evropske stvari nerazumljive, tam je življenje mnogo bolj dosledno, brez premişljanja in trpko kot usoda. Kdor preživi Djibouti, se mu na svetu nikjer nič izrednega ni treba bati. Djibouti je kot vrtnec, ki mu morejo le najbrezobzirnejši in po svoje sposobnejši kljubovati. In tudi ti le do svojega konca. FF.

Dobra žena

Ko je mati še enemu otroku dala življenje, je umrla in je umrl tudi otročiček in oba so dali v eno krsto. Ko se je oče izmotal iz žalosti in je spet videl svojo hišo, je šel v šolo, da oprostí svojo najstarejšo hčerko šole, da bi doma gospodinjila. Bilo jih je pet —, ta je bila najstarejša, najmlajši pa je bil še v. krilcu.

Tako so pripovedovali v prejšnjih dneh, v katerih je dobra žena začela svoje življenje. Ona sama nam je med dnevom in nočjo, ko so se v peči pekla jabolka, točila kapljice v naša srca, kako besedo, kako podobo — in bilo je, ko da je teta z lučjo obdana. V naši hiši ni bilo nežnosti, najmanj pa bi si bil kdo upal teti pokazati kako solzo. Ker smo jo spoznali, ko je bila že v letih, smo jo videli, kako je pokoncu sedela s svojo visoko postavo in je delala v hiši, ko da bi se igrava sprejavala med raznimi deli in opravki. Ostre so bile poteze na obrazu, le oči so toplo gledale. Krog ust je bila začrtana vsevedoča poteza, ki bi jo mogel imenovati žalost ali tudi srečno ljubezen.

V spominih nanjo mi podhrtevali njene besede v mislih. Že zarana je šla k maši. Ni se vprašala, ali more iti ali ne: bodi sneg ali mraz, vročina ali vihar: vsakemu dnevu je dela krščansko obliko.

Vedno je bila lepo in pravilno oblečena. Kadar je šla ob nedeljah v cerkev, se ji je marsikdo odkril in kjer je ona bila, ondi so bili glasovi tišji. In vendar ni bila drugega ko navadno kmečko dekletko, ki je na enen in istem prostoru pod nebom vaši živela in ljubila sedemdeset let.

Čudili smo se, da je toliko ljudi iz vasi prihajalo k njej. Ljudje so boječe potrkali na šipo, češ, ali bi mogel ter smel govoriti s teto? Potem je vzela ljudi v hišo in njihovo bolečino je sprejela vase. Šla je sama z njimi, časih na vrt, časih na polje in je na stečaj odprla vrata, da bi ljudje našli v svoj dom. Kar je hodilo ondi po stebah, to je bil velik del trpljenja naše vasi: položili so ga v roke dobre žene. V vse skrivnostne zadeve poedinih družin je bila posvečena. Imela je pečat molččnosti, ker je le ljubila in pomagala.

Čudili smo se, da so ljudje prihajali k njej, pa nam je povedal naš oče: To je zato, ker je teta dobra in deli veliko blagoslova. Odtlej smo gledali na njene roke; karkoli je delala, so bile lepe in plemenite; kar videti je bilo, kako ji dobrota kaplja s hladnih prstov.

Prišlo je bilo dekletu, ki so s prstom kazali neno. Bratje so bili ubogo revu vrgli iz

Mihalj Zoščenko:

AGITATOR

Grigorij Kosonosov, paznik v šoli za aviacijo, se je peljal domov na dopust.

»Sodrug Kosonosov,« so mu dejali prijatelji pred odhodom, »vi greste itak v vas in tam morate že nekoliko poagitarati. Pripovedujte mužikom, kako se je zrakoplovstvo tekoma zadnjega časa razvilo, mogoče bodo ljudje potem kaj žrtvovali za nabavo novega letala...«

»Bodite prepričani, da bom primerno agitiral,« je dejal Kosonosov. »Če bi šlo za kako drugo stvar, najbrž ne, toda za zrakoplovstvo — samoposebi umevno. Lahko ste brez skrbi, da bom storil zato svoje...«

Jeseni je prispel Kosonosov v vas in je odšel takoj v krajevni sovjet.

»Dobro,« je menil, agitirati hočem. »Pravker prihajam iz mesta — ali ne bi mogli sklicati zborovanje?«

»Soglašam,« je odvrnil predsednik, »ako hočete, skličem kmete za jutri.«

Naslednji dan so se vežbali kmetje s predsednikom pri gasilnem domu. Grigorij Kosonosov je stopil k njim, se priklonil in pričel govoriti resno in s tresočim glasom, kakor je pač imel navado.

»Tja, tako je zrakoplovstvo,« je pričel, »drugi sodrugi kmetje! Ker ste vi člani naroda, vam bom spregovoril nekaj besed o politiki. Tu recimo, je Nemčija in tu Her-son. Tu je Rusija in tu približno...«

»O čem govoriš, sodrug?« so vprašali kmetje začudeno.

»O čem?« je odvrnil užaljeni Kosonosov.

»O letalstvu govorim. Letalstvo se razvija... tu približno je Rusija in tu Kina.«

Z mrkimi obrazi so mužiki poslušali njegov govor.

»Ne ponavljal tolikokrat enih in istih besedi!« je vnil nekdo v ozadju.

»Jaz itak nič ne ponavljam,« je dejal Kosonosov, »jaz govorim o letalstvu... Letalstvo se razvija, sodrugi kmetje! Zoper to se ne da pač nič narediti. Kar je, to je... Tega na noben način ne zanikam!«

hiše, ker je nosila sramoto. Teta je lepo sprejela dekletu in je šla z njo k neusmiljenim bratom. Dekle je ostalo spet doma, a da ji ni bilo treba poslušati očitkov in da ji kupa gorjā ni bila pregrenka, je hodila teta v mraku k njej sedet. Tudi v tisti težki uri ji je pomagala in ko brat ni hotel biti otročiču za botra, mu je bila teta botra.

Prinesli so ji prepričanje in zlé besede; teta je šla in jih umirila. Marsikaka stisnjena pest, ki je bila vajena točji po mizi, se je razklenila, ko je ona vstopila. Hodila je v hiše, a nihče je ni videl, da je šla vanje. Hodila je vedno v mraku. Ni prišla praznih rok; vendar so bile polne roke še najmanj, kar je prinesla.

Ne mislite, da je bila vsa prežeta s temi dobrimi deli, da se je izživljala v njih! Nikakor; niti govorila ni o svojih potih drugače ko z Bogom v molitvah. Šla je molit v kapelo in je nas vzela s seboj. Sedeli smo v klopi in smo jo gledali, kako je hodila od postaje do postaje in molila križev pot. Kapela je bila svetla in ona je stala prav sredi svetlobe.

Doma ni pozabila na nobeno dolžnost. Dejali so, da ni nobena hiša tako urejena

J. J. Montague:

Krotka krava

Ko je naš vlak prisopihal iz mesta in njegove okolice ven na odprto ravnino, je v oddelku za kadilce mož meni nasproti molčal, dva sosedu sta se pogovarjala o politiki, poleg mene je pa sedel človek z želostnim obrazom, zatopljen v svoj časnik. Nihče ni potegnil cigare, nihče ni našel domačega pogovora o vsakdanjosti, ki je običajen med potniki v vlaku. Mislim sem že, da sem obsodjen na dolgočasno potovanje. Vlak je rezal po pokrajini s pašniki, po katerih se je paslo nešteto rejnih prav. Iz velikih skednjev in gospodarskih poslopij, ki so vstajala v daljavi, sem sklepal, da so to mlekarke krave, ki hranijo mesto dan za dnem s svojim mlekom. Eden sosedov se je ozrl skoz okno, zagledal krave in vzdihnil:

»Kakšna krasna živina! V kravi je nekaj čvrstega, hvaležnega, pomirljivega. Če gledaš kravo, vidiš v duhu mlekarke vozove, naložene z velikimi latvajami; mlekarne, kjer si kupujejo siromašni ljudje svoj skromen topel obed za majhen denar; slišiš jokati otroke po mleku in zadovoljno gruliti, kadar so ga dobili. Upam, da so go-

»Nejasno!« je kričal predsednik. »Vi morate govoriti občezumljivo.«

Kosonosov je stopil bližje, si zvil iz časopisnega papirja cigareto in pričel:

»Torej, stvar je taka, sodrugi kmetje: zgradi se letalo in potem se leti. To se pravi: po zraku! V zraku se naravno ne more vsakdo držati, tako na primer letalec, sodrug Ermilkin. Dvigne se — in že po kratkem času telebne dol, da mu izstopijo vsa čreva...«

»Človek nazadnje ni ptič...« so dejali mužiki.

»Saj, saj,« je odvrnil Kosonosov, vesel tega pritrjujočega mnenja, »to je vendar stara zgodba, da človek ni ptič. Ptič pade, a zgoditi se mu ne more nič; malo se strese in zopet zleti v višavo! Ampak letalec, sodrug Mihajl Ivanovič Popkov. Zleti, vse je v najlepšem redu, naenkrat defekt na motorju... plumps, že leži doli!«

»No, in...?« so vprašali mužiki.

»Pri Bogu! Spet drugi pade dol in obvisi na drevju. Visi tam, ima strah kot kak mladič — nazadnje to tudi ni malenkost — da, vse mogoče se pripeti. Enkrat pa se zaleti v propeler krava: ena, dve — činbum, in že je raztrgana na tisoč kosov. Tu ležijo rogovji, drugje spet drug del telesa, sploh ne veš, kaj gre skupaj... Zgodi se tudi, da propeler raztrga pse.«

»In konje?« vprašajo kmetje. »Ali je mogoče sploh, da raztrga tudi konje?«

»Konje?« odvrne Kosonosov, »pa še kako!«

»Taka iznajdba, vrag nej jo vzame!« je zavpil nekdo. »To ste pa res nekaj finega odkrili. Konje raztrgati! In kako se razvija to, a, sodrug?«

»Saj vam vendar pravim, da se letalstvo razvija,« je odgovoril Kosonosov. »Sodrugi kmetje, vi morate med seboj napraviti zbirko in za stvar doprinesite majhno žrtev...«

»Za kaj pa naj doprinesemo žrtev, so drug?«

»Za letalo!« je odgovoril Kosonosov.

Mrko smehljajoč so se kmetje razšli.

in da ni nikjer takega zadovoljstva in miru ko ondi, kjer je ona gospodinjila. Oče je njo izpraševal za svēt in ona je odločala o vprašanih naše družine. Njeno delovanje je bilo ena sama ljubezen, je bilo bogastvo. Vse je pustila, ni tožila, ne pridigovala, marveč je nalivala olja in vina v rane in včasih se je le žalostno nasmehnila in to je bil že blagoslov za tistega, ki je prišel po pomoč.

Na starost je bila svetlejša in čistejša in lepša. Plavi lasje so pobledele, postava ji je ostala vzravnana in visoka; oči pa so zrle v daljno daljo, odkoder so prihajale, kadar jo je bridkost poklicala na pomoč.

Ko je zbolela, so rekli ljudje: »Kdo nam bo zdaj dober?« Občutili so, da so osamljeni in osirotni. A ohranili so si v dušah in hišah njeno podobo in njene jasne besede. Saj je njeno notranje življenje časih zažarelo ko velika, rdeča roža.

Ko so jo pokopali, se je vsa vas jokala. Oče nam je dejal: Zdaj vam lahko povem, odkod je zajemala teta vso svojo ljubezen: iz strtega srca, ki je bilo strto po božji volji. Redovnica je bila po srcu, a je ostala doma, ker sta ji smrt matere in bolečina vasi preprečili pot. Njena ljubezen je izvirala iz darovane želje njenega srca. Zato je tako blagodejno vplivala; zato je bila tako dobra, ker v njenem srcu ni bilo nobene lastne volje.

spodje enakega mnenja kakor jaz, da je krava poleg človeka najvažnejša in najkoristnejša stvar na svetu, zlasti zdaj, ko je motor izpodrinil konja.«

Mož z žalostnim obrazom je dvignil glasovo in ga prestrigel:

»Nočem delati prostaškega vtisa, gospod, ampak če ne zamerite, blagovolite izbrati drug predmet za razgovor, prosim. Imam predsodek o teh živalih. Jezen sem, če se le spomnim nanje.«

»Oprostite,« je dejal tisti, ki se je navduševal za krave; »nisem vedel. Ne morem pa razumeti, zakaj mrzite žival, brez katere bi naša pasma skoraj ne mogla eksistirati. Ali ste morda imeli neprijetne — hm — doživljaje z njimi?«

»Še preveč.«

»Nočem biti radoveden, mislim pa, da ste prvi človek, ki sem ga spoznal, ki bi zastavljal te krušne matere človeškega rodu.«

Oni drugi je vzdihnil: »Nočem nikogar žaliti ali dolgočasiti, če bom razložil, zakaj mrzim te živali, ampak...«

»Kar začnite, poslušamo.«

»Dobro. Pred dvema letoma sem se na prigovarjanje svoje žene preselil iz mesta na kmete in kupil majhno kmetijo, ki je bila od mesta nekaj ur oddaljena. Na delo in z dela sem se vozil z avtomobilom, o krajevih različnih razpoloženjih pa nisem nič vedel. Mislim sem, da bo sveže mleko dobro za naše otroke. Poizvedoval sem okoli po sosesčini in potem kupil od malega kmeta kravo, ki se je ponašala z dolgim repom. Lastnik mi jo je toplo priporočil kot dobro mlekarico.«

Zmenila sva se, da mi jo bo prignal drugo jutro po sklenjeni kupčiji. Tedaj pa je moral iti zdoma in zato je poslal majhnega dečka k meni, češ da je krava pripravljena, in če hočem, naj pridem kar sam ponjo. In bil sem tako nespamet, da sem privolil. Šel sem na njegovo domačijo in našel sivko zadaj za skednjem, h kolu privezano. Ko sem se ji približal, mi njen pogled ni ugajal in tudi to ne, kako je mahala z repom, kako je s prednjim nogo grebla v travo in tudi njeno mukanje ne.

Ko sem jo odvezal, je kar rada šla. Ko sem jo pa za vrv potegnil, je povesila glavo tako blizu k tlom in tako sumljivo, da sem se bal, da me bo nabodla. Tega sicer ni storila, pač pa se je spustila v tek in venomer mukala. Še pravočasno sem odskočil, da se mi nerodnica ni zaletela v trebuh. Vrv mi je skoraj iztrgala. Razkoračil sem se in oprl na nogo in z nekaj prisotnosti duha ovil vrv okoli drevesa. To jo je za hip ustavilo, pa tudi povečalo njeno jezo. Dvakrat se mi je skušala iztrgati, pa sem jo obakrat zadržal. Potem je pa sunkoma dvignila glavo in začela bežljati proti dolgi vrsti grmovja. Takrat sem se ujezil. »Krava se pa z menoj že ne bo norčevala!« sem se priduševal. Visel sem na vrvi, krava je tekla, kar je mogla, mene pa vlekla za seboj.

Pribežljala, oziroma privlekla sva že do žive meje. Do takrat sem mislil, da se krave ustavijo pred živo mejo. Hitro pa sem se prepričal, da se ne. Drvela je kar skozno in me potegnila za seboj. Moja obleka je bila vsa razcefrana, moj obraz in roke vse opraskane, ko se je odstran trnjeve meje prava gonja šele začela. Jaz pa vendar še vedno nisem vedel, kam hoče ta vražja krava. Prestrkala sva še hrib in prišla na cesto, ki je bili polna voznikov. Videlo se jim je,

V SLOVO

Sape jesenske cvetlice morijo, ptice selilke se zbirajo v jate, zopet v slovo nam otožno žgolijo, v dalji pa zarje umirajo zlate...

Kaj že odhajate, drobne selilke? Grenke solze nam zalivajo lice: zorne pomladi ste bile znanilke, zdaj pa zapuščate naše gredice.

Burja ledena vas žene čez morje... O, da bi skoro se srečno vrnile! — Kmetič za setev pripravlja in orje, zopet ob žetvi se boste gostile.

Pridite, brž ko nam vigred zasije, v polnem številu, kot ste odletele! Gaje tedaj vam zelenje ovije, cvetne gredice vas bodo sprejele.

Limbarski

Defraudacija glavnega blagajnika banke

Glavni blagajnik neke velike ameriške banke je poveril 100.000 dolarjev in jih zašpekuliral. Pekla ga je vest in že se je odločil, da bo zadevo odkril in priznal svojim ravnateljem, kateri so mu sicer popolnoma zaupali. Še prej pa je šel k nekemu slovitemu odvetniku, da ga vpraša za svet.

»S kakšno vsoto pravzaprav razpolagete v blagajni?« ga je vprašal odvetnik, ko mu je blagajnik razložil vso zadevo in pa svoj nezaviljiv položaj.

»V blagajni je še nekaj nad 600.000 dolarjev,« je odgovoril blagajnik.

»All right — izvrstno! Prinesite mi danes popoldne 100.000 dolarjev in prepustite vso stvar meni.«

Popoldne, točno ob določeni uri, je prišel blagajnik zahtevano vsoto.

Uro kasneje so prejeli ravnatelji banke od dotičnega odvetnika naslednje pismo:

»Eden vaših najvišjih uradnikov si je na škodo banke prisvojil 200.000 dolarjev, katerih pa ni v stanu povrniti. Ne preostaja mu drugega kakor samokres. Njegovi dobri prijatelji so pa pripravljeno povrniti banki polovico vsote, ali pod pogojem, da se ne izve za ime tistega, ki je poveril. V ta namen so pri meni deponirali 100.000 dolarjev. — Zadeva se mora urediti tekoma 24 ur.«

Še tisto noč je imel ravnateljski svet izredno sejo, na kateri so soglasno sprejeli predlog odvetnika. Poleg tega je bilo sklenjeno, da to zadevo uredi v imenu banke glavni blagajnik kot dolgoletni in zaupni uradnik banke.

Tako se je tudi zgodilo. Odvetnik je izročil blagajniku 100.000 dolarjev, katere je ta sprejel z največjo občudnostjo uradne tajnosti.

Za to zaupno delo je ravnateljstvo sklenilo, da se poviša mesečna plača glavnemu blagajniku kot dolgoletnemu nameščencu in zaupniku ravnateljstva.

da se jim zdi prav zabavno, kako vleče splašena krava po cesti moža. Nekateri so klicali za menoj, kam se mi muči s kravo, drugi so se norčevali in vpraševali kravo, kam pelje moža.

Tedaj pa je žival nekoliko postala in se ozirala na desno in levo in kmalu sem izvedel, zakaj. Nekaj sto korakov naprej se je namreč prikazal most, do katerega je vodila steza, izhojena od živine, po kateri se je hodila napajat.

Da bi bil kelih grenkobe in strahu poln, se je nama v zadnjem trenutku približal še velikanski škripajoč voz, naložen s pohištvom, ki se je sumljivo nagnil proti nama, ko sva dirjala mimo.

Ko sva po vsi ti trnjevi poti končno vendarle dospela do vode, se krava ni ustavila ob bregu, kaj še, ampak bredla je vanjo kar do vratu in seveda tudi mene potegnila vanjo. Potem se je pa privikrat med vso gonjo ozrla okoli sebe in me začudeno gledala.

Gospodje, jaz sem dober človek in nisem nikoli nikomur kaj žalega storil, a če bi tedaj imel kakšno reč pri sebi, bi jo kar na mestu ubil. Zdaj mislim, da boste uvideli, zakaj mrzim krave, in zakaj niti slišati ne maram o njih.«

»Kako ste prišli iz vse te zagate?« ga je sočutno vprašal nasproti sedeči mož.

Pripovedovalec je zagrenjeno stisnil usta, potem pa odvrnil:

»Gnal sem jo domov, imel sem pa pet ur strahovitega opravka z njo, a prignal sem jo vendarle, in če bi ne bilo zaradi prošnje mojih malih, bi jo takoj prodal najbližjemu mesarju.«

»Kje je zdaj?« je vprašal eden izmed poslušalcev.

»Najel sem moža, da jo je peljal nazaj k njenemu prejšnjemu gospodarju in pustil sem mu jo, čeprav mi ni hotel vrniti denarja. In od tistega časa pogledam vedno v stran, kadar zagledam kravo in veste, da od tistega časa tudi ne jem govedine in ne pijem mleka.«

»The Economist« razpravlja:

„Napredek v nekem delu Evrope“

Aparat štirih velesil teče gladko v Avstriji; francoska, ruska, ameriška in britanska zastava vihrajo z zgradbe Nadzorstvene komisije na Dunaju. Čeprav se včasih vrše trde borbe, se vendarle redno vršijo zavezniška zborovanja v prijateljskem ozračju in mnogo ustvarjalnega dela je bilo storjenega.

Toda ta komisija ne more več še dalje biti nazivana »nadzorstvena«. Njeno delovanje ima sedaj značaj »svetovalne« komisije, ki deluje poleg avstrijske vlade. Vključ desetletnemu izpadu, čigar posledica je danes pomembno pomanjkanje izkušenih mož, je Avstrija zadobila svoje nacionalno ime, s čutom odgovornosti in z željo po neodvisnosti.

Avstrija občutno trpi vsled svetovnega zastoja proizvodnje, ki je posledica vojnega razdejenja. Zasedba traja dolgo, tovarne je treba šele preusmeriti v mirovno proizvodnjo, zemlja je izčrpana in vlada pomanjkanje surovin, živil in goriva.

Gospodarsko stanje se najjasneje odraža v razmerju zunanjeje trgovanja. Izvozi obsegajo še vedno komaj polovico onega blaga, kar ga je bilo izvoženega leta 1937, in ne krijejo več kakor samo polovico uvoza. Vendar pa je leta 1946 izvoz pokrtil komaj eno petino skupnega uvoza, torej je le nestalo od takrat pomembno zboljšanje.

Leta 1946 je izvoz na mesec povprečno donesel okrog 18 milijonov šilingov; leta 1947 je porasel na 70 milijonov; in letos meseca maja in junija je dosegel 163 milijonov, oziroma 161 milijonov.

Avstrijci bodo morali opraviti še dolgo pot, predno bodo prišli do tega, da bodo lahko plačali svoje uvoze, za kar pa ni upanja, dokler ne bodo spremenili uvoznih pogojev.

Predvojni uvoz živil in živiljskih potrebščin je znašal 27 odstotkov celotnega uvoza, medtem, ko je do danes porasel na 39 odstotkov. Domač poljedelski donos je zelo nizek.

Vsled tega je glavna gospodarska naloga dežele, ne samo obnoviti in izboljšati poljedelsko proizvodnjo, temveč tudi zagotoviti, da bodo vse množine živil, ki ostanejo, potem ko je zakonita potreba proizvajalca krita, šle po uradni poti na trg, kjer bodo prebivalstvu na razpolago.

Proizvodnja zlata v Sovjetski zvezi

Deset let je že tega, odkar je Moskva prenehala objavljati vsake uradne statistike o proizvodnji zlata v Sovjetski zvezi, toda pušča, da njena propaganda od časa do časa zatrjuje s presenetljivimi in brez dvoma pretiranimi izjavami, da je Sovjetska zveza prekosila v proizvodnji zlata vse druge države. Vendar pa proučujejo strokovnjaki v Parizu, Londonu in Washingtonu pozorno, kakšne so možne namere Sovjetov glede tega, ter opirajo svoja domnevanja na tisto, kar se zve od navodil iz Kremlja, da se ne sme štediti z nobenim naporom za povečanje proizvodnje dragocene kovine.

Ob pomanjkanju uradnih statistik, ki pa bi bile v vsakem primeru dvomljive, je sovjetska zlata proizvodnja le predmet domnev. Banka za mednarodne poravnave cen sovjetsko proizvodnjo zlata na približno 140 milijonov dolarjev.

Pred drugo svetovno vojno je bila v modi teorija o takozvanem »vojnem fondu«, ki je pa zdaj že precej zastarela. Po tej zamisli naj bi bile države z velikimi zlatimi zalogami sposobne nadzirati v odgovarjajoči meri proizvodnjo vojnega materiala nevtiralnih držav. Ker pa je v zadnji vojni ostalo le malo držav nevtiralnih, je ta teorija funkcionirala le prav malo ter je zgubila svojo veljavo zaradi ogromnih stroškov vojne, v kateri so se ukrepi kot na primer »zakupi in najemi« izkazali za mnogo bolj važne od zlatih zalog.

V mednarodnem mirnodobnem trgovskem prometu pa se zlato danes sveti kot nekaj ter je logično predmet velikih želja takšne države, ki razpolaga le s skromnimi krediti v tujini. V minulih letih je Sovjetska zveza plačala v zlatu dobršen del strojev in drugega blaga, ki ga je kupila v Združenih državah.

K tem običajnim razmotrivanjem pa pridejo še druga, ki lahko napotijo Kremelj, da poveča zlato proizvodnjo in dvigne svoje rezervo. Ta kovina, ki kroži po vsem svetu, ima posebno veljavo v propagandističnih delavnostih v tujini. Zaradi tega se je rodila misel, da je Moskva znabiti vzela v poštev možnost ustanovitve močne zlate podlage v svoji valuti v nameri, da napravi iz rublja rivala dolarju v trgovinskih izmenjavah in v finančnih odnosih precejšnjega dela Evrope.

Tekom leta 1947 je vlada uvedla celo vrsto ukrepov z namenom, da bi vzpodbudila poljedelce k sodelovanju, zajamčila višje cene njihovim pridelkom in jim vlila zaupanje v denar. — To leto je letina zelo dobro obrodila in upati je, da bodo kmetje na zakonit način oddali mnogo več živil, kar bo znižalo uvozne potrebe, po drugi strani pa omogočilo najnujnejše nakupe prepotrebni surovin.

Vlada tudi upa doseči možnost, da bo svoje šilinge, kot izkupiček prodaje v Avstriji, lahko porabila, da bo plačala ameriške pomožne dobave. Toda ker mora od tega denarja plačevati tudi obnovitvena dela, je nevarnost, da bodo porabili več, kakor pa pridobili.

Zadeva s premogom je jasna. Skupen uvoz, ki ga znatno plačuje tudi zunanja pomoč (n. pr. britanski davkoplačevalci so do lanskega septembra plačevali prispevke za gorivo Avstrije), znaša na mesec 400.000 ton črnega premoga. Rezultat je bil tak, da je težka industrija napredovala in proizvodnja je presegala za 20 odstotkov ono proizvodnjo iz leta 1937.

Lahka industrija in proizvodnja življen-

skih potrebščin sta seveda še vedno zelo zaostali in sta dosegli komaj polovico ravnj iz leta 1937, toda če bo na razpolago dovolj goriva, bo nastalo tudi tukaj veliko izboljšanje.

Pred vojno je Avstrija uvažala dve tretjini premoga iz Šlezije in eno tretjino iz Porurja. Med vojno, potem ko so postavili ogromne Herman Göring-tovarne v Linzu, in nato pod rusko okupacijo, je sledil postopen in vendar dosleden premik avstrijske industrije na zapad. Sedaj prejema Avstrija le malo premoga iz Nemčije; najmanjša količina premoga prihaja danes iz Poljske.

Nafta je zaključena zadeva, ki je povezana z državno pogodbo, toda dovolj je reči, da leži celotna avstrijska proizvodnja in rafinerije v rokah Rusov. Združene države dovažajo gotovo količino bencina in mazilnih olj po začasnih pogodbah.

Prevoz je omejen vsled pomanjkanja lokomotiv, vagonov, novih vozil in sestavnih delov, toda neprimerno je povečana uporaba Dieselmotorjev za cestni promet.

Vzeto vse skupaj, se vendarle že opaža postopen podvig v tem delu Evrope.

GOSPODARSKE VESTI

Z izmenjavo masla in slanine za premog, jeklo in industrijske proizvode, ki stalno raste, si je Danska v zadnjem času ogromno opomogla in obenem tudi pomagala drugim evropskim državam.

Še pred dobrim letom je danska živinoreja in z njo združeno mlekarstvo preživljalo težko krizo zaradi pomanjkanja krme. Manjkalo je tudi premoga. Ker niso imeli dovolj dolarjev, da bi mogli kupovati oboje, krmo in premog, so se Danci omejili v glavnem na nakup premoga. Toda s pomočjo Marshallovega načrta je Danska letos uvozila žito in krmo v vrednosti 54.166.000 dolarjev. S tem je zopet postavila na noge svojo živinorejo in prašičerejo, ki sta njen glavni izvozni vir.

Uprava za evropsko gospodarsko sodelovanje sporoča, da bodo s prvim decembrom posamezne vlade lahko kupovale ameriško žito na podlagi nakazil uprave za gospodarsko sodelovanje neposredno na ameriškem trgu. Odslej naprej jim ne bo treba prej zaprositi pri ameriškem trgovskem ministertvu za dovoljenje. Ta ukrep se naša izključno samo na žito, ker so druge žitarice že nekaj časa v prosti prodaji.

Proizvodna raven je bila koncem 1947 skoraj v vseh evropskih državah višja kot pa pred vojno. To so izjavili ravnatelji mednarodnega denarnega fonda, ko so izročili pravnemu svetu poročilo, iz katerega je razvidno, da so skoraj vse evropske države koncem leta 1947 presegle raven predvojne proizvodnje, kar je znaten uspeh, če

upoštevamo splošno politično napetost in iz tega izviraajoče težave za gospodarsko mnogih držav.

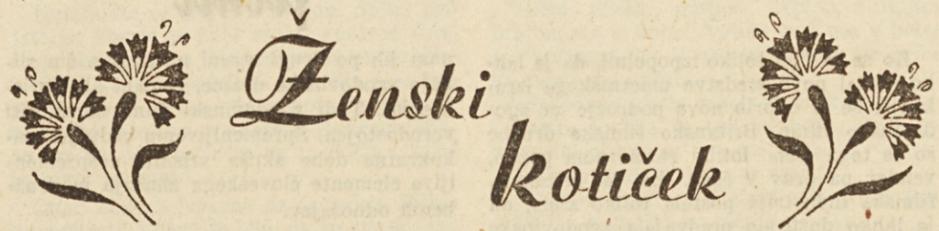
Obsega naporov za obnovo, ki jih je izvršila Evropa, ne kaže samo porast proizvodnje, temveč tudi velika količina virov, ki so jih vložili v obnovo in modernizacijo industrije. Vloge v taki meri bi ne bile nikdar možne brez uvoza iz Združenih držav in drugih držav zapadne poloble.

V poročilu izražajo mnenje, da rešitev plačil z Združenimi državami ne bo ena izmed najlažjih ter poudarjajo, da je bistvene važnosti pomnožitev evropskega izvoza v zapadno poloblo, ker bi s tem nadomestili pomanjkanje dolarjev v Evropi.

Evropsko ravnateljstvo ECA objavlja, da skoraj polovico živil, ki jih potrebujejo avstrijska mesta z Dunajem vred, nabavljajo in dobavljajo z ameriškim denarjem. Zaradi ameriških dobav se je avstrijska prehrana v zadnjem času zelo zboljšala in so bili dnevi obroki povečani na 2100 kalorij.

Predstavniki ECA so nadalje izjavili, da bo še nadalje potrebno dobavljati Avstriji velike množine živil, ker bo avstrijski pridelek dosegel letos le 60% običajnega. Predvojna Avstrija je uvažala 25% svoje potrebe na živilih.

Od 72,6 milijonov dolarjev, ki jih je Avstriji od sedaj nakazala ECA, so potrošili 41 milijonov za živila. Čimbolj bo napredovala obnova Avstrije, v tem večji meri bo nadomeščen uvoz živil z uvozom surovin in strojev.

Sobne cvetlice tudi pozimi

Naša dekleta in žene, pa tudi moški ljubitelji cvetlic neradi pogrešajo tudi v zimi, ko zunaj v naravi vse spi in počiva, nekaj zelenega ali cvetočega v svoji bližini. Kako lepo je, če imamo v delovni sobi, kjer pozimi največ bivamo, cvetoče ciklame s svojimi prekrasnimi barvami ali primule, dalje sobne palme ter smrečice itd., katerim hladnejša klima boljje prija kakor pa vročina. Kdor pa pologa važnost na zunanji okras hišnih vhodov in balkonov, si bo omislil male trdožive smrečice in jelke, ki še prav posebno poživljajo hiše v času, ko je vse zasneženo.

Tudi ciprese, brinjevi grmički, zimzelen itd., ki jih izkopljemo, še predno zemlja zamrzne, in presadimo v zabojčke ali škafe ter postavimo ob hišnem vходу, na balkon ali v izložbo, krasé pozimi naše domove. Vhodna vrata in predsoba lahko okrasimo samo s smrekovimi vejicami, katerih se še drže storži. Vse te navedene rastline ne potrebujejo nobene posebne nege, le zalivati jih je treba po potrebi. In vendar nudijo pristrčen pozdrav tujcu, ko stopi v hišo, domačim pa razveseljujejo puste zimske dni. Z ljubečim negovanjem cvetlic pa tudi vsaka mati vceplja svojim otrokom smisel do vsega lepega.

Ali je treba masirati mišice?

Majhen poizkus najbolj razodeva bližnji in daljni učinek masaže. Če se dotaknemo

»Evropski obnovitveni program pomeni za Avstrijo zagotovitev živil našemu narodu ter usposobitev naših ljudi za delo,« je izjavil časnikarjem v Washingtonu avstrijski finančni minister dr. Georg Zimmermann, ki se zdaj udeležuje tretjega letnega sestanka guvernerjev Mednarodne banke in denarnega fonda.

Činitelji, ki so doslej v glavnem zavirali gospodarsko ravnanje v Avstriji, so po Zimmermannovem mnenju politična negotovost, pomanjkanje kapitala in slabe letine. »Obnova naših industrij potrošnega blaga zahteva povečane uvoze surovin in razvoj raznih industrij, katerih dobava proizvodnih sredstev je vezana na najrazličnejše kapitalne dobrine. V obeh stvareh pa smo vezani na sredstva, ki so jih Združene države v okviru evropskega obnovitvenega programa tako velikodušno nakazale Avstriji.«

Na podlagi sporazuma med francosko vlado in mednarodno begunsko organizacijo (IRO) bo tisoč begunskih družin našlo novo bivanje po francoskih podeželskih posestvih. Ta naselitev predstavlja samo poizkus; pri povoljnem rezultatu bo sledilo naseljevanje v večjem obsegu.

Izvedba načrta se bo razvila po popolnoma novih metodah. Organi IRO-a in posebna francoska komisija bodo po tem načrtu izbrali v Nemčiji in Avstriji begunske družine ter jih poslali v Francijo v sprejemno taborišče, katero bo ustanovila francoska vlada. Tamkaj bodo imeli možnost, stopiti v neposreden stik z onimi delodajalci, ki potrebujejo poljedelskih moči. Pogajanja pri sklepanju delovnih pogodb se bodo vršila v prisotnosti pristojnega pooblaščenca francoskega ministertva za delo, ki ima nalogo, da čuva interese beguncev glede plače, delovnih pogojev in primerne bivališča.

Povečani tranzitni promet z Jadranom

Pretekli mesec se je vršilo v Trstu in v Opatiji več prometnih konferenc, katerih izid bo imel za posledico povečanje avstrijskega tranzitnega prometa k Jadranu. Jugoslavija je pristala na to, da se vrši avstrijski promet iz in v Trst, ki je bil sedaj omejen izključno le na progo preko Trbiža, po direktnih tarifah tudi preko njenega državnega ozemlja. Razen tega je pristala tudi na to, da odpre tranzitnemu prometu med Češkoslovaško in Trstom pot preko Špilja in Področice. Na drugi strani pa upostavi Jugoslavija v svojem tranzitnem prometu iz Reke (na Jadranu) v Češkoslovaško direktni prevoz preko Avstrije. Do sedaj se je vršil promet med tema dvema državama v večini mimo Avstrije preko Madžarske.

S 1. septembrom je Jugoslavija uvedla tarifo za promet med Jadranom in Vzhodnim morjem, ki omogoča direktni promet z Jadrana preko Avstrije, Biscone oziroma preko Češkoslovaške v Sasnitz—Frelleborg. Na ta način je olajšana zveza Jugoslavije s skandinavskimi državami, Avstrija pa lahko računa, da bo zadobila zopet važno mesto kot prometno križišče.

si že lahko vsak ukrade. Izvedba je zelo enostavna:

1. Zgornji del trupla skloni, noge razkorači, roke položi na členke nog.
2. Nato se vzravnaj in celo nekoliko upogni nazaj. Pri tem drgneta roki počasi, a krepko preko stegen, spodnjega telesa in grudi. Močno vdihni.
3. Skloni telo nasprij, medtem pa masirata roki od pleč po hrbtu navzdol do členkov. Pri tem globoko izdihni.

Z močnim vdihavanjem in izdihavanjem se vrši svojevrstna masaža tudi v naših pljučih. Roke si pred masiranjem nalahno namaži z oljem ali kremo. Tako bo postala tudi koža mehka in gibčna.

Kako sevreš slanino, da se zabela ne pokvari?

Slanino in salo zreži na drobno. V posodo za evrenje masti vlij nekoliko žlic mleka. Maščobo cvri najprej pri močnem, kasneje pa pri lahkem ognju. Ko se je začela slanina topiti, često mešaj prav do dna ter kuhaj tako dolgo, da postanejo ocvirki svetlorumeni in da splevajo na vrh. Nato odmakni posodo od ognja, da se mast nekoliko ohladi, nato jo precedi v posodo, kjer jo boš shranila. Če pa ti ni za čisto mast, vlij vse skupaj z ocvirki vred v posodo, ki se dobro zapira. To posodo skrbno umij, predno vliješ mast vanjo, ker drugače bi zabela na dnu postala žaltava. Posoda za mast naj stoji na hladnem, v shrambi ali kleti, seveda, če tam ne gospodarijo miši. Posodo dobro pokrij, da ne pridejo škodljive kali iz zraka v mast. Ko mast rabiš, si je vzemi v poseben lonček ali kozarec za več dni skupaj, da ne boš vedno odpirala posode, kajti tako pripravljena mast ostane ob pravilnem postopku okusna po celo leto ali dve.

IPES - vodnik slepih

Dobro izurjen pes, ki naj služi slepcem za vodnika, pomeni za take pričetek novega življenja, ker jim je omogočeno zopet svobodno gibanje in niso več navezani na osebe.

V članku bomo opisali obisk v nekem vzgojevališču, kjer vadijo odlični učitelji pse za njihovo poznejšo službo. Najbolj sposobni psi dobijo potem službo.

Vsak pes pa ni sposoben za to, da bi vodil slepega človeka. Po poročilu voditelja nekega vzgojevališča takih psov v Angliji je od vseh psov, ki jih pošljejo v to vzgojevališče, le 20 odstotkov sposobnih za to nalogo.

Na vprašanje, katere pse sprejema in katere ne, je odgovoril, da je to v bistvu vprašanje psihologije, ker imajo psi ravno tako povsem različne lastnosti. Če naprimerimo z njimi razne poizkuse, n. pr. kako reagirajo na strah in nevarnost, v koliko so zanesljivi, v koliko so občutljivi na svetlobo in zvok, potem se pokažejo njihove lastnosti.

Psi, ki so sposobni biti slepcu za vodnika, morajo biti vsaj pol metra visoki, ker so opasani z nekakim ogradjem, katero drži slepec v roki, ne da bi se moral pri tem sklanjati. Premajhni psi, n. pr. dakli niso sposobni za to službo, ker obstaja nevarnost, da jih ljudje pohodijo.

Toda neglede na velikost izgleda, da tudi njihova rasa ni posebna pomena, dasiravno na splošno psi z rodovnikom niso pripravljeni za to službo, ker so ravno zaradi čiste pasme v mnogih slučajih veliko bolj nerovni in se je nanje težje znesti kot pa na

njihove navadnejše sorodnike. Toda tudi ta točka predstavlja večje ali manjše posploševanje.

Vodja omenjene angleške pasje šole vedno ponovno poudarja, da je pes ravno tako kot človek sam zase posameznik. Vzgoja za vodnika se prične v največjih slučajih, ko je pes star eno leto, ker so mlajši psi večinoma še preveč razigrani, da bi mogli smatrati svojo nalogo kot resno, starejši psi pa imajo že preveč razvite svoje lastnosti. Vzgojna doba traja vsega skupaj štiri mesece. V omenjenem vzgojevališču deluje trenutno kot učitelj psov ena žena in štirje moški. Ni treba še posebno poudarjati, da morajo imeti te osebe veliko izkustvo in biti večji v svojem poklicu.

Toda delo teh učiteljev pa še ni zaključeno z vzgojo psov, kajti skoro ravno tako važna je vzgoja njihovih bodočih lastnikov. Če je torej šest ali sedem psov popolnoma izučeni, sprejmejo v to vzgojevališče enako število bodočih lastnikov, katere urijo okrog tri tedne, da spoznajo svoje pse, ki jih bodo pozneje vodili povsod — na cestno železnico, na omnibus, na trg itd. po zelo obljudenih cestah. Velike važnosti je tudi, da se pes navadi na temperament svojega gospodarja. Učitelji v tem angleškem vzgojevališču polagajo na to posebno važnost in so že tako zmožni, da na podlagi pisma, ki ga napiše slepec, ugotovijo, kateri pes bi bil zanj najbolj pripraven.

Po tritedenskem obojestranskem spoznavanju pelje slepec svojega novega prijatelja domov. Oba sta pripravljena skrbeti drug za drugega do konca življenja psa, ki živi okrog 12 let. (ACA)

O slovenskem slovarju

Pri vsakem narodu so slovarji, rekli bi, neko vrste merilo za kulturno stopnjo tega naroda, saj nam ravno oni dokazujejo, kako narod hoče in želi spoznati čim več, pa tudi nam kaže našo zvezo z drugimi narodi. Koliko jezikov znaš, toliko mož veljaš, pravi naš pregovor. Tega so se živo zavedali naši ljudje, ko so se vrnili iz drugih krajev.

Slovarsko vprašanje pri Slovencih ni ravno revno. Že v protestantski dobi v 16. stol. vidimo prve začetke. Krelj in Bohorič sta imela nekaj prve malega slovarskega besedila. Bolj pomembna je Dalmatinova Biblija (1584), ki ima »Register« besed. Bohorič ima v svoji slovnici »Zimske urice« (1584) že tudi zbirke besedi, ki jih rabi kot primere pri sklanjavi. Prvi, ki je res zbral in uredil slovenski besedni zaklad, je Hieronim Megiser, ki je leta 1592 izdal slovar štirih jezikov, in sicer »Dictionarium quattuor linguarum«. Tu je razložil nemške besede najprej z latinskimi, nato slovenskimi in nazadnje z italijanskimi besedami. Iz tega slovarja in iz govornice iz okolice Devina je Italijan Alasia da Sommaripa sestavil leta 1607 slovar: »Vocabolario Italiano e Schiavo«. Nekako do srede 18. stol. ni izšel noben slovar s slovenskimi besedami: znanih je precej slovarjev, ki so ostali v rokopisu.

Nadvse važen slovar je Pohlinovo »Tu malu besediše treh jezikov«. Ta slovar upošteva ves besedni zaklad vseh slovarjev do te dobe. Vplival pa je zelo močno na vse poznejše sestavljalce. V letu 1789 je Ožbalt Gutzmann izdal svoj slovensko-nemški slovar, ki se zelo naslanja na Pohlinovo Besediše. Kumerdeji si je zelo prizadeval, da bi izdal slovensko-nemški slovar, v katerem naj bi bil zbran ves slovenski besedni zaklad. Dela ni dovršil in kolikor ga je zbral, je ostalo v rokopisu. Tudi Janez Debevec ni izdal svojega slovarja. Valentin Vodnik je nadaljeval Kumerdejevo delo, toda tudi ta slovar je ostal v rokopisu. Prizadevanje za slovenski slovar je nekaj časa mirovalo. Začeli so zopet izdajati manjše praktične slovarje, tako Murkov. 1833, Krekov. 1834, ki je doživel šest izdaj in Janežičev nemško-slovenski (l. 1850), slovensko-nemški (l. 1851). Kumerdejevo besedno zbirko, Vodnikovo gradivo, potem še zbirke Ravnikarja in Cafa je uporabil Matej Cigale in s podporo škofa Wolfa izdal nemško-slovenski slovar l. 1860. Sedaj je bilo treba sestaviti še slovensko-nemški slovar. Dela se je lotil Fran Levstik, nadaljeval prof. Pajk, nato zopet Levstik. Končno ga je uredil Maks Pleteršnik in slovar je res izšel v dveh zvezkih leta 1894 in 1895. Slovar je znanstveno delo. V njem so upoštevani vsi izrazi prejšnjih slovarjev, očistil je besedni zaklad s tem, da je odstranil vse, kar ni domače, oziroma različne umetne tvorbe. Njegov slovar nam kaže vso lepoto slovenskega jezika in bogastvo izrazov. Po-

leg tega je v njegovem slovarju pri raznih izrazih mnogo narodnih pregovorov in izrekov. Pri narodnih izrazih pove, kje se ta izraz nahaja, kje ga je našel, pri katerem pisatelju ga je dobil in v katerem kraju je razširjen. Zato je to eden največjih in najboljših slovarjev do današnjega dne. Živa potreba našega kulturnega razvoja pa kriči po novem slovarju, obsežnem, ki bi zajel ves naš besedni zaklad in nem tako narekoval razvoj našega jezika. Deloma ga že vrši pravopisni slovar. Slovenci si tako ustvarjamo in utemeljujemo svoj knjižni jezik, s tem si pa tudi dajemo legitimacijo za vstop na polje kulturnega udejstvovanja in k graditvi svoje lastne narodne kulture.

Britanski

Ko se je film toliko izpopolnil, da je lahko postal novo sredstvo umetniškega izražanja, se je odprlo novo področje za zgodovinske filme. Britanske filmske družbe so se tega dela lotile razmeroma pozno, vendar pa prav v času, ko je britanska filmska industrija postala toliko zrela, da je lahko dostojno predvajala zgodovinske predmete.

Poživitev britanske filmske industrije pada v dobo zgodnjih tridesetih let. Predstavila se je z odličnim zgodovinskim filmom »Zasebno življenje Henrika VIII«, ki ga je vodil sir Alexander Korda, naslovno vlogo pa je igral v njem Charles Laughton. Film je zaslovel po vsem svetu in je jasno pokazal, kaj premorejo britanski tehniki in umetniki. Od takrat so v Britaniji izdelali celo vrsto zgodovinskih filmov. Drug važen mejnik v zgodovini britanskih zgodovinskih filmov je prikaz Shakespearovega Henrika V., ki ga je priredil Laurence Olivier. Film so izdelali med drugo svetovno vojno, pa so nove naloge podžgale britansko filmsko industrijo k velikemu tehničnemu napredku. Ta film so po vsem svetu občudovali in ga še občudujejo kot izreden dogodek.

Zdaj pa pripravljajo v Britaniji pomembno število novih zgodovinskih filmov, ki so po večini vsi barvni. Pri tem ne gre samo za stoođstotne resnične zgodovinske filme, temveč tudi za nekatere pol zgodovinske filme, ki se ne naslanjajo vedno na zgodovinsko ozadje dotične dobe.

Zgodovinski film v polnem pomenu besede — pa naj bo kombiniran z domišljijo ali zasnovan kot na pol dokumentarna rekonstrukcija — nam oživlja zgodovinske dogodke in velike zgodovinske osebnosti. Skušaj jih tolmačiti v govorici kina, kakor

Ministrski predsednik Južne Afrike

Dr. Malan, ki je postal letos v maju ministrski predsednik Južne Afrike, je južni Afrikanec holandskega pokolenja. Že od prve svetovne vojne je bil vedno eden izmed vodilnih mož nacionalne stranke v svoji deželi. Svoje življensko delo je pričel kot pastor. Rodil se je leta 1874 v Kapski pokrajini, nato je študiral na teološkem seminarju v Stellenboschu, nato je preživel nekaj let na Holandskem, kjer je leta 1904 z nelo disertacijo o Berkleysovi filozofiji

prešla teološki doktorat. Potem se je vrnil v Južno Afriko, kjer je deloval kot pastor holandske cerkve. Po izbruhu prve svetovne vojne je na pobudo predsednika Steyna in generala de Weta zapustil prižnico in se posvetil žurnalizmu. Tako je postal izdajatelj nacionalističnega časopisa v Kapskem mestu (Kapstadt, Cape Town). V kolonah svojega časopisa je pokazal tako močno peró, da je kmalu zadobil neposreden vpliv na politiko svoje dežele in tako je bil leta 1915 izvoljen za voditelja nacionalistov v Kapski pokrajini. Dve leti pozneje je vstopil kot poslanec Calvinije v parlament, kjer naj bi jo bil zastopal do leta 1938. Nato se je potegoval za sedež v Piquetbergu, ki je njegovo sedanje volilno okrožje, ter ga je tudi dobil.

Leta 1919 je bil dr. Malan član delegacije, ki je pod vodstvom generala Hertzoga odpotovala v Evropo, da bi bivši južnoafriški republiki in svobodni državi Oranje pridobila vrnitev narodnega statuta, ki je obstajal pred vojno leta 1899—1902. V prvi vladi generala Hertzoga iz leta 1924 je

pripadal vladi kot notranji minister in minister za narodno zdravstvo in vzgojo. Leta 1927 je uvedel zakon o zastavah, ki je pahnil Južno Afriko v razne spore, dokler ni bil končno sklenjen kompromis, ki je odločil, da bodo v bodočnosti izobešali britansko državno zastavo (Union Jack) skupno z zastavami Transvaala in svobodne države Oranje.

Leta 1933 sta osnovala generala Hertzog in Smuts koalicijsko vlado svojih dveh strank. Dr. Malan se je zoperstavil temu ter odklonil prevzem kakršnekoli listine te vlade; že v naslednjem letu se je pojavil v opoziciji kot vodja »reformirane« nacionalistične stranke, kateri je pripadalo znatno število bivših pripadnikov generala Hertzoga.

Ko je ob začetku druge svetovne vojne general Hertzog vložil pri Narodni skupščini prošnjo, da bi lahko ostal nevtralen, ga je pri tem podpiral dr. Malan. Ta prošnja pa ni prodrla in general (danes feldmaršal) Smuts je postal ministrski predsednik. Hertzog pa je, dokler ni naslednje leto šel v pokoj, prevzel vodstvo opozicije, v kateri je zamenjal dr. Malana.

V preteklem letu je imel dr. Malan po završenem potovanju angleške kraljevske družine skozi Južno Afriko dolg razgovor s kraljem Jurijem VI. Kralj je tik pred svojim odpotovanjem povabil njega in njegovo soprogo, da bi ga obiskala v Kapskem mestu.

Pri splošnih volitvah v maju 1948 je prišla stranka dr. Malana zopet na krmilo in on je postal ministrski predsednik.

Tudi danes je večinoma oblečen samo v starinsko sivino in njegovi jasni in prepričljivi govori niso izgubili nič onega ognjenega pridigarkega duha. Oženil se je dvakrat in njegova prva soproga mu je podarila dva sina. Poleg čina ministrskega predsednika zastopa tudi mesto zunanjega ministra. (ACA)

32 milijonov Američanov pričanja novo šolsko leto

V Združenih državah se je ta mesec vpisalo v šole in univerze 32 milijonov študentov, z drugimi besedami povedano vsak četrtri Američan. S tem so posekali vse dosedanje najvišje številke vpisanih študentov. Sam New York ima čez en milijon študentov. Tam je otvoril novo šolsko leto 1948/49 dr. William Jensen, višji šolski nadzornik.

V tej dobi ideoloških sporov — je dejal — je naša prva naloga, da vzgojimo v naših učencih globoko in trdno ljubezen do načina ameriškega življenja. Stvar ni tako enostavna, kot se zdi na prvi pogled, kajti istočasno moramo obdržati tudi natančno ravnovesje važnih vrednosti. Po eni strani moramo ustvariti globoko in pristno vrednotenje naše duhovne dediščine o demokraciji in svobodi in velikih materialnih dobrin, ki smo jih deležni v naši svobodni, močni, bogati in srečni domovini.

Po drugi strani pa nočemo, da bi se naši učenci naučili sprejemati brez kritike socialne in gospodarske napake svoje družbe, kajti naše narodno življenje nam dovoljuje, da svobodno mislimo in delamo kot svobodni Američani, da zboljšamo in obogatimo našo tradicijo in naše ustanove.

Kaj je alkalij?

Dandanes povsod naletimo na besedo alkalij. Dobiš jo zlasti v oglasih za milo, v predpisih za pranje, pri brivcu slišiš, da je treba lase umivati z vodo brez alkalija in to in ono milo ima več ali manj alkalija.

Beseda izhaja iz arabske alkalija, s čimer so imenovali lug iz pepela morskih in obrežnih rastlin. Te alkalije, ki so jih pridobivali iz pepela raznih vrst rastlin, so v starem veku, ko še niso poznali mila, uporabljali za umivanje in pranje. Prvo milo so naredili tako, da so loj ali kozjo mast poročali z lugom iz pepela rastlin. S tem se je mast raztajala in nastalo je milo. Na ta način še dandanes narejajo milo.

Zdaj poznamo mnogo vrst alkalijev, ki so manj ali bolj jedki. Uporabljajo jih za tvorjenje lusk iz mila, za milo, za praške iz mila in sploh za razna pralna sredstva. Najčeste uporabljajo pri tem natronove in kalijske lužnate snovi. S samimi lužnatimi snovmi bi si blego pokrvarili, zato jim dodajajo olja in masti. Trdo milo ne vsebuje prostega alkalija, a mehko milo ima še nerazredčen lug, odtod tudi njegova lastnost za dobro čiščenje. — Posebne vrste alkalija je tudi amonijak, oziroma salmijak, ki se v zvezi z oljem ali mastjo začne peniti ko milo in ga uporabljamo kot čistilno sredstvo. Alkalij je na vsak način potreben za umivanje in pranje, ker milo ne razredči zadostno umazanije. Bombaževina je najbolj odporna zoper alkalij. Kemiki se bavijo z narejanjem takih pralnih sredstev, ki po njih blago ne izgubi barve in se ne raztrga.

ZGODOVINSKI filmi

nam jih po drugi strani na svoj način slikajo zgodovinske drame, romani ali življenjepisi. Tudi zgodovinski film skuša biti verodostojen. Spremenljivemu vzdušju vsakokratne dobe skuša vtisniti nesprenemljive elemente človeškega značaja in družbenih odnošajev.

To seveda zahteva velik napor tako pri umetnikih kakor tudi pri tehnični izvedbi. Na pomoč morajo priskočiti zgodovinarji, scenografi pa morajo do podrobnosti proučiti razne stile in arhitekture. Isto velja za glasbo in za vse ostalo, kar je pri takih filmih potrebno. Skoro v vseh zgodovinskih filmih morejo nastopati velike ruzničice. Čestokrat je treba snemati filme v tujih državah. Vse to nam kaže, da zgodovinski film ni zgolj zapletena zadeva za umetnike in tehnike, ampak je tudi navadno najbolj drag.

V Britaniji izdelujejo barvni film »Krištof Kolumb«, ki nam podaja sliko tega velikega raziskovalca in njegova potovanja v novi svet. V študijih pravkar snemajo scene o njegovi triumfalni vrnitvi na španski dvor, na morju pa snemajo njegovo potovanje in so v ta namen izdelali dve jadrnici, ki sta točno podobni Kolumbovim jadrnicama »Nina« in »Santa Maria«. Poleg tega pripravljajo še več drugih zgodovinskih filmov.

Umetniške in tehnične vrednosti kekega filma seveda ne moremo nikdar prav presoditi, dokler nismo filma videli. Iz zgodovinskih motivov, ki so si jih izbrali v Britaniji, in iz velikega prizadevanja, ki ga vlagajo v te zgodovinske filme, pa lahko sklepamo, da lahko v prihodnjih mesecih pričakujemo nekaj res prvotnih filmov, ki bodo dosegli svetovni sloves.

Izpod domače lipe

PODEN

Iz naše vasi, ki šteje okrog 30 hiš, menda še nikdar ni bilo kaj napisanega v »Koroški kroniki«, čeprav je pri nas »Kronika« zelo bran list. Enkrat pa tudi mi pošiljamo nekaj, kajti tako lepa slovesnost, kot smo jo imeli, ne sme iti kar tako mimo.

Dne 12. septembra smo ob veliki udeležbi ljudstva slovesno blagoslovili Serajnikovo kapelico. Zanimiva je zgodovina kapelice in kako so jo sezidali. Njena zgodovina globoko posega v življenje dveh srečnih zakoncev, ki ju je neusmiljena smrt ločila, njena zgodovina je visoka pesem velike ljubezni dveh src.

Pred sedemdesetimi leti si je Božkov Stefan iz Podna poiskal nevesto na Selih in pripeljal na svoj dom Hajnžovo Urško. Srečno in zadovoljno sta živela skupaj in ljubezen je vladala v prijetnem domu. Njuna sreča pa je dosegla višek, ko se jima je rodil sinček Matevž. Toda leta 1878. je umrl, star dve leti. Nesrečno mater je smrt tako potrla, da je kmalu odšla za njim in sicer 1. januarja 1879. Težko se je poslavljala mlada žena od moža in na smrtni postelji ga je prosila, naj postavi v znak njune ljubezni pri hiši križ. Mož, ki ga je ženinina smrt pretresla do dna duše, je postavil kapelico, ki je pričala o tem, kar tudi smrt ni mogla uničiti: o veliki ljubezni dveh src. Kapelica je bila postavljena v čast Materi Božji, v njej je bil oltar, križev pot in dva majhna zvona sta oznanjala pesem o mrtvi in še živeči ljubezni. Kapelica je izgledala kakor majhna cerkva. Počasi se je razvijala pobožnost in ljudje so v velikem številu prihajali k raznim pobožnostim.

Po prvi svetovni vojni in v času nacizma pa je pobožnost vedno bolj pojemala. Nazadnje so se zbirali samo domači in ljudje so prihajali samo na »krstnico«, ko je prišel duhovnik blagoslovit velikonočni »žegen«. Boštova domačija je prišla počasi v druge roke.

Ko pa je zadivljala nad vsem svetom nova vojna, ko so ljudje prišli zopet v stisko in težave, so se spomnili zopet na Boga. Ko ni bilo nikjer tolažbe, so se potrta srca obračala po pomoč k Njemu, ki nikdar ne zapusti človeške sirote v nesreči. Ravno domači so našli v zapuščeni kapelici Matere Božje največ tolažbe. Zaobljubili so se, da bodo kapelico zopet popravili, če jim Bog v svoji milosti in dobroti pomaga prebroditi hude dni in jih reši stiske časa. Tako je prišlo letos 12. septembra do blagoslovitve popravljene in obnovljene kapelice Matere božje, ki svojega ljudstva ni zapustila v težkih časih.

Blagoslovitev je bila zelo slovesna in velik dogodek za naš kraj. Sodelovala je godba in domači pevski zbor, ki je prepeval med mašo. Pridiga je bila v dveh jezikih. Smisel lepe pridige je bil: Križ, zna-

menje odrešilne ljubezni naj nam bo znamenje medsebojne ljubezni.

Blagoslovitev sta opravila dva duhovnika, po blagoslovitvi pa je sledila kratka pobožnost v čast Matere Božje. Lepo slovesnost smo zaključili skupno z enoglasno pesmijo: Marija, mati ljubljenca!

Ljudi je bilo zelo veliko in so prišli od otrok do starčkov in starih ženic. Prihajali so na vozeh, peš in kakor je kdo mogel.

Bila je lepa domača slovesnost in Bog daj, da bi podoba naše skupne božje Matere ostala do smrti v naših srcih!

LJUBELJ

Brojani, tako se po domače imenujemo prebivalci Ljubelja, imamo večne težave s šolo. Pa ne morda zato, ker bi bili pretrde glave in ne bi bili za v šolo, ampak obratno, ker je šola res podobna turški šoli. Enkrat smo že napisali, kako izgleda od znotraj: brez sten, oken in vrat.

V cesarski Avstriji je bila šola v Jožefovi hiši. Po prvi svetovni vojni pa je »Südmärk« postavila novo šolo. V zadnji vojni je šola postala vojaški objekt in jo je zadelo nesreča, da je pogorela. Ker ni bilo nobene druge primerne zgradbe, se je šola zopet preselila v Jožefovo hišo. Toda hiša je v tako razpadajočem stanju, da je postala nevarna za otroke, da se jim vse skupaj ne podere na glavo. Zato okrajnemu šolskemu odboru ni ostalo drugega, kakor da hišo popravi. Režijo je prevzel okrajni šolski odbor sam. Popravila bodo stala okrog 60.000 šilingov in bo stroške nosila deželna vlada. Delo je prevzela tvrdka Ogriz iz Borovlj, ki se je potrudila, in končala z deli do 1. septembra, kakor je bilo dogovorjeno. Slovesna blagoslovitev šole bo sredi oktobra in tako bodo naši otroci zopet imeli spodobno šolo in se jim ne bo treba več bati, kdaj jim bo padel strop na glavo.

Brojanskemu nadgozdarju gospodu Kienzerju je štoriklja prinesla sinčka in mu brojanski gozdarji čestitamo. Tako bo naš nadgozdar, če Bog dá zdravje in srečo, izročil svojo puško nasledniku, pa seveda še ne kmalu, ker komaj na svet prišli naslednik bo moral pojesti še precej kruha, da bo sposoben za kaj takega.

V cerkev smo napeljali elektriko. Na pobudo in stroške podjetnega krojaškega mojstra gospoda Malle Jožeta smo namreč dobili transformator, ki nas sedaj zalaga z električno lučjo. Smo prav veseli, da je do tega že enkrat prišlo.

Pri cerkvi so potrebna tudi še druga popravila. Okna so slaba in bi bila potrebna nova. Pa tudi streha, ki jo je pokvaril veter, je slaba in bi jo bilo treba popraviti. Seveda manjka denarja za to, vendar ga bo treba nekje vzeti, da se obvaruje cerkev pred propadanjem.

Toliko za danes. Ko bomo blagoslovili popravljeno šolo, bomo že sporočili.

Kmalu sta si bila z Bilbanom dobra prijatelja. Starec je imel vselej kozarec vina, če je slutil, da bo Klemen prišel mimo. Nekajkrat ga je naprosil za obhajilo, posebno potlej, ko so se mu odprle noge in nikamor ni mogel. Klemen je naprosil Božičevo Mince, da mu je stregla in na ta način olajšal bolnikovo samoto.

Okoli Malega Šmarna pa je začelo Bilbana pobirati. Videti je bilo, da se grozé rane zapreti.

»Ko se rane zapro, gospod Klemen, me boste pa pokopali.«

S sivimi, usehlimi očmi je gledal v kaplana.

Kaplan sam se je ustrašil.

Teden dni po Malem Šmarnu je Bilban sam zaprosil za popotnico.

»Saj še ni hudega,« ga je miril Klemen.

»Daleč je do cerkve, pa me lahko čez noč stisne.«

Klemen mu je rad ustregel.

Novica, da se je dal Bilban sprevideti, se je brž sprenesla. Brat iz Topol in sestra z Zabrekev sta oba hkrati padla v bajto.

»Menda ne misliš umreti.«

»Za vsak slučaj sem se dal prevideti. Človek ne ve ne dneva ne ure.«

Bilban zlobno mežika. Vidi v bratovih očeh vprašanje: kaj pa testament?

Tudi sestrine oči sprašujejo.

Nalašč počasi reče.

»Za testament je pa še čas. Saj so gospod kaplan vedno pri meni.«

Bilban je menil, da ga bosta zasula z dobrotami. Smejal se je in vse preveč dajal Minci in kaplanu, da je nosil Marjeti.

»Še nekaj bosta poskusila,« se je nekoč nasmehnil Bilban kaplanu. »K vam bosta prišla, goltneža.«

In sta res. Na četrtek Janez, na petek sestra.

Janezu je bilo nerodno. Kar ni vedel, kako bi začel.

ŠT. PETER NA VAŠINJAH

Naša elektrika bo res nekaj posebnega. Eno leto jo že delajo, pa še sedaj nam ni prisvetila. Vedno nam jo obljubijo za Vse svete in ker so Vsi sveti enkrat na leto, ni pes, da je enkrat le ne bomo dobili. Ne more spodleteti.

Letina je bila drugače dobra, samo sadja ni nič in namesto mošta bomo pili vodo. Sprva bo težko, pa bo že šlo.

† Župnik Janez Maierhofer

»Pozdrave od Drave!«, tako je vedno končal svoj dopis župnik na Dravi Janez Maierhofer, ali kakor je bil splošno znan: župnik Hani. Več ne bodo prihajali njegovi prijazni pozdravi, v katerih si vedno čutil njegovo veliko ljubezen do svojega slovenskega naroda. Že dolgo sem je bolehal, dokler ni na dan apostola Mateja, dne 21. septembra, zatisnil trudne oči in odšel k Njemu po plačilo, od koder nam bo še naprej pošiljal prijazne pozdrave od Drave. Kajti nikdar se ne bo ločil od nas, med nami bo še vedno živel v spominu župnik Hani naprej, dokler bomo živeli mi, ki nas je učil in vzpodbujal ter dajal vzgled, kako moramo ljubiti svoj narod in prenašati zanj žrtve.

Pokojni župnik Janez Maierhofer se je rodil 12. sušca 1876 v Grabštajnu. Njegov oče je kmalu po Janezovem rojstvu kupil posestvo podomače pri Kranjcu pod Jerbergom v šentiljski župniji, kjer je Janezek obiskoval ljudsko šolo, potem pa odšel v celovško gimnazijo. Po končani gimnaziji je stopil v celovško bogoslovje in je pel novo mašo v podružni cerkvi sv. Katarine na Jerbergu, kar je bilo za vso šentiljsko faro velik dogodek.

Potem je kaplanoval po raznih farah: v Prevaljah, Kotarčah, kot provizor v Gozdanjah. Na njegovo prošnjo mu je škofijstvo dodelilo župnijsko Pokrče, kjer je pastiral deset let, do izbruha prve svetovne vojne, ko je moral oditi zaradi nekkih neprevidnih besed na fronto. Služil je vsa štiri leta kot kurir in Bog je svojega zvestega, zapostavljenega služabnika obvaroval, da je srečno dočkal konca vojne, v kateri si je pridobil tri odlikovanja.

Po končani vojni pa domovina ni imela toliko prostora, da bi svojemu sinu, ki se je boril štiri leta na fronti zanj, dala košček kruha. Ko se je po vojni zopet posvetil duhovniškemu poklicu, je dobil mesto župnika v Vipavski dolini, kjer je ostal do leta 1923. Prvi med slovenskimi duhovniki je moral uživati kruh izgnanstva. Šele po mnogih prošnjah in posredovanjih se mu je končno posrečilo, da se je smel vrniti v domačo škofijo, ki ga je l. 1924 nastavila kot provizorja v Blačah v Ziljski dolini. Po enoletnem pastirovanju je postal župnik in je ostal do leta 1935 duhovni oče Ziljanov. Leta 1935 je šel za župnika na Pečnico, kjer je ostal tri leta, od tod pa je prišel za župnika na Dravo, kjer je ostal do upokojitve. To bi bila v glavnem njegova plodono-

Z novim šolskim letom smo dobili novega gospoda učitelja, ki poučuje četrti razred. Z novim šolskim letom smo namreč dobili razred več in ima naša šola sedaj štiri razrede. Težave so zaradi prostora in se mora četrti razred stalno seliti, ker je prostora samo za tri razrede. Poskrbeti bo pač treba, da bo tudi četrti razred dobil stalno bivališče.

Prav bi tudi bilo, če bi še enkrat popravili pot, ki pelje od glavne ceste do nas.

sna življenska pot kot duhovnika. Koliko razočaranj in drugih življenjskih nevesčnosti je v tem času prestopal, tega pa se ne da v kratkih besedah popisati.

Kot duhovnik je bil pokojni župnik Janez znan kot izboren in duhovit pridigar, vesteren vzgojitelj mladine, tolažnik bolnih in trpečih ter kot voditelj bratovščin in versko narodnih organizacij.

Prav nič manj pa tudi ni bil znan kot prosvetno-literarni delavec. Bil je velik ljubitelj in pospeševatelj dobre knjige. V mlajših letih je nastopal kot govornik na raznih prireditvah in vedno je imel mnogo hvaležnih poslušalcev.

Kot pesnik in pisatelj se je udeleževal v raznih pesmih in krajšimi spisi po raznih listih. Mnogo jih je objavil, mnogo pa jih je še ostalo neobjavljenih v njegovi miznici in prav bi bilo, da bi jih kdo zbral in izdal, kar on ni več mogel zaradi bolezni.

V družbi je bil vedno vesel in šaljiv in vsak se je ogrel in razveselil ob njegovih duhovitih besedah. Ker je revno živel, je tudi reven umrl.

Od pokojnega župnika Janeza smo se poslovlili v četrtek, 23. kimavca. Bil je lep sončen dan in mnogo ljudi je prihitelo od vsepovsod, da se poslovi od svojega priljubljenega dušnega pastirja. Prišlo pa bi jih brez dvoma še mnogo več, če bi pravočasno zvedeli za njegovo smrt. Tudi kdo Primorčev, zlasti Vipavcev bi prihitel na njegov pogreb, če bi mogel.

Na njegovi zadnji poti ga je spremljalo 24 duhovnih sobratov, kar nam zopet pričča, kako je bil priljubljen in spoštovan med njimi.

V cerkvi se je v imenu g. dekana poslovil župnik iz Skočidola, ob odprtem grobu pa mu je spregovoril iskrene besede župnik iz Lipe, kakor tudi njegov tovariš iz dijaških let, stolni kaplular Val. Reinsperger v imenu še živečih kolegov. Šentiljski pevski zbor »Kernjak« mu je pretresljivo zapel v slovo nekaj žalostink in družica na njegovi primiciji, ki je župnika Janeza preživela, mu je položila šopek cvetic na grob.

Sedaj počiva župnik Janez na šentiljskem pokopališču poleg nekdanjega župnika Sablatnika. Kdor bo tam mimo šel, naj se za trenutek pomudi ob njegovem grobu in mu izroči pozdrave od Drave v imenu vseh, ki svojo zemljo in narod ljubijo tako, kakor ju je ljubil on.

Župnik Janez, počivaj v miru!

Janez je kar norel.

»Vse najboljšo sem mu znosil doli. Zdaj imam. Vsega ni mogel pojesti. Lahko si mislite, kam je šlo. Kaj pa bolnik pojé?«

Župan je prilival olja.

»Mene se je samo zato napasel, da se je naredil lepega. Zdaj vidite: sorodstvu je odžrl zapuščino. Tako pobožen Bilban ni bil, da bi vse zapustil cerkvi. Sem ga predobro poznal. Sicer je pa tudi kuharica pripovedovala, kako se je v petek zvečer kaplan smejal. Vse je že vedel.«

Klemen govoric dolgo ni slišal. Počasi šele je začutil, da se je prijaznost nekaterih ljudi ohladila. Nekateri so se mu prav ognili, ko bi ga imeli srečati.

Nato mu je župnik prizanesljivo prinesel, kar je najhujšega slišal.

Klemenu so se zatresle noge.

»Moj Bog! Torej takšni so.«

»Malo neprevidni ste bili, seveda,« je dejal izmikaje župnik. Do kraja se ni hotel spreti z županom. Kaplan bo nekoč odšel, sam pa bo ostal.

»Mislite?« je grenko v kaplanu.

Župnik ne vedo kaj reči.

Čez dva dni je prišel dekanov ukor.

»Duhovščino moje dekanije boste spravili na slab glas. Mislim, da slabšega duhovnika še nisem imel. Pozabili ste, da je pokojnikov brat podružnični ključar. S to stvarjo ste mi zadali novo bolečino.«

Žan iz Podblice je komaj snel klobuk, ko ga je srečal. Matičevc iz Lajš pa se mu je prav umaknil, ko bi ga imel srečati.

Klemen je trpel, da se je bal, da se mu bo vsa notranjost raztrgala. Pri maši zjutraj je videl, kako ga gledajo in sodijo. Ne upajo mu reči svojih misli v obraz, toda prepričan je, da so ga obsodili do konca.

Nikjer človeka, da bi mu rekel dobro besedo. Župnik molče. Ne upajo odkrito nastopiti zanj. Bojé se župana in boje se dekana.

MAUSER KAREL:

KAPLAN KLEMEN

BOMAN

(Nadaljevanje)

30.

Bilban ni bil slep. Nič ni rekel, samo je zo je grizel in molčal. Potlej se je pa začel narejati. Ščasoma je popravil bajto in ljudje so pričeli govoriti, da mu tudi dolarjev ne manjka.

Zdaj se je naenkrat tudi sorodstvo našlo.

Najprej brat. Z vso družino se je nekoč pripodil iz Topol, prinesel jajc in pogače in govoril, da bi se od same ljubezni skoraj razcedil.

Stric sem, stric tja, toda Bilban je bistrih oči. Nič ni rekel, spravil je darove in se smejal.

Potlej je prišla sestra.

»Kar takole samevaš. K nam se preseli. Vsaj družbo boš imel na stara leta. Bolezen pride, kaj boš sam. Kdo te bo vardeval todle.«

»Bom premislil,« se je spretno izognil Bilban. »Me Janez tudi vabi v Topole.«

Sestra je zrasla.

»Seveda, denar mu diši. Pri nas boš kakor doma in nihče te ne bo vprašal, kaj boš dal. Kakor boš hotel, tako boš naredil.«

Bilban se je sam pri sebi smejal, toda rekel ni nobenemu nič.

Ko je prišel v Selce kaplan Klemen, ga je nekoč zanesla pot tudi k Bilbanu na Studeneno.

Starec se je obiska zveselil. Klemen je znal govoriti resno, pa tudi šal mu ni zmanjkalo.

SOBOTA, 9. oktobra:
7.15 Iz svetovnega tiska.
17.10 Pregled sporeda za prihodnji teden.

NEDELJA, 10. oktobra:
7.30 Jutranja glasba s plošč.
17.10 Komentar
19.30 Večer v slovenski kmečki hiši: Ličkanje koruze.

PONEDELJEK, 11. oktobra:
7.15 Jutranja glasba.
16.00 Potovanja po svetu.
17.10 Poročila.

TOREK, 12. oktobra:
7.15 Poročila in jutranja glasba.
17.10 Poročila.

SREDA, 13. oktobra:
7.15 Poročila in jutranja glasba.
17.10 Poročila.

ČETRTEK, 14. oktobra:
7.15 Literarna ura.
17.10 Poročila.
19.30 Zvočni tednik.

PETEK, 15. oktobra:
7.15 Jutranja glasba in poročila.
17.10 Poročila.

Radio London - BBC

(Poročila v slovenščini in srbo-hrvaščini)
(Oddaja vsak dan na srednjih valovih 267 m in na kratkih valovih: 30,96 m, 25 m in 19,61 m).
7.45—8.00 poročila in koment. v srbo-hrv.
15.45—16.00 por. in komentar. v srbo-hrv.
21.45—22.15 por. in komentar. v srbo-hrv.
22.15—22.30 poročila in komentarji v slov.

Radio Test - postaja II.

(Slovenske oddaje)

Dnevne oddaje: 7.30 do 8.00; 11.30 do 14.30; 17.30 do 24.00.
Nedeljske oddaje: 7.30 do 8.30; 9.30 do 14.30; 16.30 do 24.00.
Poročila dnevno ob: 7.45; 12.45; 19.45; 23.15.
Postaja oddaja na valu 203.6 metra.

MALI OGLASI

UGODNO PRODAM celokupno smučarsko opremo (obleka, čevlje, smuči, usnjen nahrbtnik) za odraslega moža. Naslov v upravi »Koroške Kronike«.

Tedaj se spomni župnika Vintarja. Kakor da ga je obšel milostni žarek. Nič ni pomišljal. Opravil se je in šel.
Župnik se ga je kar ustrašil.
»Kako to, da si tako golen?«
Zdaj šele se je Klemenu odprla beseda. Kar bruhalo je iz njega.
Odleglo mu je. Ze to, da ni videl okrog sebe preiskujočih oči, mu je delo dobro.
Potlej pa še Vintarjev glas:
»Z besedo jih mahni! Saj imaš prižnico. Eh, zato se ženeš! Učenec ni nad učiteljem. Vse pride. Navadnega človeka še kaj slabega zgreši, duhovnika vse najde. Kar z besedo užgi, zatrobi kakor tisoč jerihovskih trobent. Boš videl! Kar razlezli se bodo kakor črvi od mrhovine, če stopiš nanjo. Sedaj ti pa tistega prinesem od zida.«
Vino in vesela beseda sta Klemena za hip zjasnila. Toda zvečer, ko se je spet znašel v svoji sobi je znova prišla bridkost in mu zadrgnila grlo.
Z mokrimi očmi se je zestrmel v novomanski križ. Nato je vstal od mize, omahnil na klečalniki in z obema rokama zgrabil za mirtin venček.
Iz dna srca so se mu utrgale besede.
»Da, da, kakor mirta je moj poklic. Lepo cvetje, bela rože, svetle, kakor pokápane z voskom mrljiških sveč.«
Potlej je bruhnil v tih vek.
Ko je obrisal oči, se je zastrmel v križanega. Kakor da so se nategnila suha Serenjavskijeva lica, kakor da je pogledal Modrišev Tonček z mrtvaške postelje.
»Mar bi prišli k nam! Pridite!«
»Pridem!«
Pritrdil je, kakor da ve, da drugače ne more biti.

* golen = zelen

ZA NEDELJSKO POPOLDNE

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Besede pomenijo:
Vodoravno: 1 slika; 7 sladkovodna riba; 11 v letih; 14 japonska ženska noša; 20 ročna sesalka; 22 zlato po italijansko ali špansko; 23 prijeten po zunanosti; 24 vrtno ali poljsko orodje; 26 ruska reka; 28 grška črka; 29 naplačilo; 31 goljuf; 33 kje? 34 grška črka; 35 prve dve črki; 36 vinsko posoda; 38 napad; 39 svetopisemska oseba; 40 rokodelec; 42 vranji glas; 43 vojaška prireditev; 47 oblika pesnitve; 49 naslednik rodu; 52 pritrilnica; 54 mlečni proizvod; 55 nadlega, hudo; 56 slaboumen; 58 srčna bolezen; 59 časovni veznik; 60 žensko ime; 62 mohamedansko moško ime; 65 kratica za »plemeniti«; 67 logor; 71 morska riba; 72 naselje; 74 precej, mnogo; 75 kralj ptičev; 77 vrsta domačega psa; 79 alkoholna pijača; 81 južnoameriška reka; 82 zastava, geslo; 84 postni čas mohamedancev; 86 skoraj popolnoma; 88 strupena žuželka; 89 zunanji izraz žalosti; 91 »puščavska ladja«; 93 lakota; 94 visoko drevo; 96 pamet; 98 moško ime; 102 mohamedanski bog; 103 žensko krstno ime; 105 svezhenj; 107 grešno mesto (po sv. pismu); 110 nikalnica; 111 oba skupaj; 113 del prostora, dežele; 115 seznam imen; 117 luža; 118 slovenski pisatelj; 119 »ne odlašaj na jutri, kar...«.

Navpično: 2 osebni zaimek; 3 darilo; 4 moško ime; 5 označka za kemično prvino berilij; 6 žensko krstno ime; 8 grška

črka kot že v 28 vodoravno; 9 umetnost (latinski); 10 oblika drva; 11 znamenit, čaščen; 12 veznik; 13 kratica za »anno passato«; 14 del konjske vprege; 15 začetnici slovenskega pisatelja; 16 česar si vsi želimo; 17 sedež vida; 18 besedica, s katero nudimo; 19 kuhinjski predmet; 21 mesto v Rumuniji; 24 ne mnogo; 25 Mencingerjeva povest; 27 prihodnjik; 30 prva in tretja črka sta enaki; 32 veznik; 33 kenon; 35 ploskovna mera; 37 mednarodna kratica za razseljeno osebo; 38 pritok Rena; 41 določena doba, tudi svetnik; 42 kratica za »kilocikli«; 44 igralna karta; 45 večno mesto; 46 trden pod, temelj; 48 cesta, smer; 50 cvetoči mesec; 51 vrsta pesnitve; 53 član staroslovanskega naroda; 55 krajši, domač izraz za »zijačo«; 57 žival, ki ritensko hodi; 59 boter; 61 prijeten vonj; 62 finko mesto; 63 geometrijska podoba; 64 zemlja, prst; 65 pridevek za starost, nekdanjost; 66 prijeten na pogled; 68 iglasto drevo; 69 slavnostna pesnitev; 70 eden izmed obeh ustanoviteljev Rima; 71 predor; 73 velika stavba; 74 osebni zaimek; 75 molj (latinski); 76 maščoba; 78 kot pri 57 navpično; 79 del človeškega telesa; 80 vzgojitev, vzrast; 82 tiho!; 83 precejšen prestop; 85 mohamedanski izraz za gospoda; 87 star po angleški; 88 strupena žuželka; 90 del spovedi; 92 industrijska rastlina; 94 mostič; 95 tuje žensko ime; 96 reka ponikalnica na Notranjskem; 97 sodo-

IGRALSKA DRUŽINA V CELOVCU

Vas vabi na

družabno prireditev

ki bo v soboto, 9. oktobra ob 7 h zvečer v gledališki dvorani taborišča »B« Waidmannsdorf (v isti dvorani, kjer je bila igra »Župnik iz cvetočega vinograda«). Na sporedu so šaljivi prizori, glasbene in pevske točke ter bogat srečolo v. Po programu sledi prosta zabava. Za razvedrilo bo skrbel Kalistrov trio. Vstopnice po dva šilinga! — Čisti dobiček je namenjen Rdečemu križu za podporo revnih otrok.

Potlej je sedel in pričel pisati pridigo za nedeljo.

Takoj, ko je Klemen odmolil na prižnici očenaš, je po vsej cerkvi nastala tišina. Vsi so nezavedno čutili, da se sedaj mora nekaj zgoditi.

Klemen je nekaj časa negibno stal, kakor da išče za besedami. Samo z očmi je švignil po cerkvi prav do podkora. Župan je tiho sedel v prvi klopi in buljil v mašno knjižico. Janez je ždel v peti klopi. Ni dvignil glave. Tudi Matičevca vidi in Mežana in vse, ki so ga žrlji z jezikom. Kakor javni grešniki stoje v cerkvi in videti je, da bi se najraje izmuznili.

Klemen prav nalašč čaka z besedo. Župan se že premika.

Nato prične kaplan popolnoma mirno govoriti, kakor da se ni nič zgodilo. Celo Močilnikar dvigne glavo.

Po cerkvi gre lahko oddihavanje. Tega je kaplan Klemen čakal. Nenadoma je zabodel z besedo. Ostro, da je hkrati vsem zastala sapa.

»Res, predragi verniki, greh zoper peto božjo zapoved je velik, strašen. Najhujše pa je, da med nami žive ljudje, ki se imajo za dobre in pobožne, pa so ubijalci, morilci, Kajni.«

Ne verujete?
Nekoč je živel človek, preprost, brez zle misli v srcu. Vsakemu bi rad pomagal. Zgodilo pa se je, da se je našel sovražnik. Nič mu ni storil ta preprosti človek, toda sovražnik mu je bil na vsakem koraku. Storil je, da so se ljudje pričeli ogibati preprostega človeka, nekateri so s prstom kazali nanj.
Poznal sem tega človeka in poznal sem tudi sovražnika. Reči moram, da je ubija-

lec. Umoriti je hotel z zlobno besedo človeka.

Klemen je utihnil. Močilnikarjeva glava je sklonjena, toda Klemen vidi, da je županov obraz vijoličast. Matičevca, ki je stal za zadnjo klopjo, se je ritensko umikal pod kor.

Po cerkvi je tišina. Vsi vedo, kam kaplan meri.

Zdaj Klemen udari naravnost.
»Ljubim odkrite ljudi; zakaj vsaka hinvščina je umor. Teško mi je, da je prišlo do tega, da so nekateri razgrnili svoja srca in sem moral videti, da so pobeljeni grobovi. Daleč so prišli nekateri. Mislijo, da so že na zadnji stopnici pred nebesi, pa še ubijajo z jezikom. Žalostno, da so vmes ljudje, ki hočejo veljati za steber značajnosti.«

Močilnikarjevi glavi so se pridružile še nekatero. Po cerkvi gre težka poparjenost.

Mirno, brez ihtne zaključki Klemen pridigo.

»Ne ubijajte. Ne s kolom, ne z besedo, ne berača, ne gospoda! Ljubezen, ki je naš Gospod Jezus Kristus sam, naj zadržuje naše čute, da nikdar v življenju ne bomo Kajni, temveč ponižni služabniki svojih bratov, s katerimi bomo nekoč delili dediščino našega nebeškega Očeta. Amen.«

Klemen je tiho utonil s prižnice in po vsej cerkvi je šel globok vzdih.

Močilnikar je bil vesel, da so zabučale orgle. Na skrivaj je z robcem potegnul preko potnega čela.

Klemen se je čutil olajšanega in mirnejšega. Zlil je iz sebe, kar ga je tiščalo.

Ko je odhajal iz cerkve, je prvega srečal Matičevca. Visoko je privzdignil klobuk in glasno pozdravil.

Vsem je bilo nerodno. Celo župniku.
»Prav, da ste povedali. Jaz bi težko. Saj

bna kraljica; 99 kazalni zaimek; 100 skrajšano moško ime; 101 nemško ime za Rim; 103 poljska cvetlica; 104 reka v Padski nizini; 105 gozdna žival (2. sklon množine); 106 kratice mednarodnega društva pisateljev; 108 rastlinski slad; 109 žensko ime; 111 pijača Starih Slovanov; 112 označka za barij; 113 veznik; 114 kratica za »ljudska knjižnica«; 116 veznik.

Na odrezke tobačnih nakaznic 46. dodelitvene dobe dobimo naslednje tobačne izdelke:

R1 10 cigaret Austria 2 ali Austria C.
R2, R3 in R4 po 10 cigaret Austria 2.
R5 in R6 po 10 cigaret Austria C ali Austria 2.

Cigare in tobak dobimo na odrezke R1, R2, R3 in R4.

Odrezki tobačnih nakaznic izgubijo svojo veljavnost s koncem 46. dodelitvene dobe.

Cigarete Austria D, Austria 1 in »Jonny« so še naprej v prosti prodaji.

KMETIJE, POZOR! Ovečjo volno lahko ugodno zamenjate za prvovrstno moško in žensko volno blago. — Razen tega je bogata izbira vseh dodatkov k oblekam v

TRGOVSKI HIŠI MAGNET

Bleiburg — Pliberk

Finančna zbornica krške škofije

Cerkveni prispevki

Vse katoličane, ki so dolžni plačevati cerkveni davek, pa za tretje četrtletje 1948 (zaključeno 1. septembra 1948) še niso plačali, pozivamo, da v opominjevalnem roku treh tednov, ki se začne 1. oktobra, plačajo svoj prispevek pri pristojnem župnem cerkvenem svetu.

Prispevke, ki do 21. oktobra 1948 ne bodo vplačani, bodo župni cerkveni sveti pobirali in obenem zaračunali pobiralno pristojbino 30 grošev.

Poizvedba

Kdo ve, kje bi se nahajala gđ. Metka Habjan, priv. uradnica, doma iz Podnarta, naj blagovoli to sporočiti proti povračilu stroškov na naslov:

Dr. Christomannos, Gurk, Kärnten

ŠPANSČINA II. ZVEZEK

Izseljence za Južno Ameriko opozarjamo, da se dobi v Karitativni pisarni, Celovec, Völkermarkterstrasse št. 5/I, II. zvezek učbenika španskega jezika. Cena 8 šilingov.

boste razumeli. Vi boste nekoč odšli, jaz pa bom moral ostati. In nerodno je, če si svetno oblastjo skregan. Povsod ti potlej pripravljajo ovire.

»Vem, razumem.«
V Klemenovi duši je vendar grenkoba. Bojé se navadnega človeka, in se celo za pravico boje spustiti se v boj z njim.

V torek je dobil pismo Kremenčevega študenta. Nič prida novice. Jakopin je omagal. Resnik ga je pridobil s podporo. Žena mu je ležala in v obupu je segel po ponujenih pomoči.

Resnik dela z vso silo. Ni pravlega človeka, ki bi se mu uprl in postavil po robu. Modriš se še drži, toda Resnik in Križnar sta vsak dan nad njim. Teško, da bo vzdržal. Sploh je videti, da je vsa »Sibirija« prišla v gibanje. Kruha ni in ljudje se oklepajo vsakega gesla, ki jim obljubljuje boljše življenje.

Resnik zna.
Klemenu je težko. V duhu vidi Jakopina, kako z obupom gleda umiranje svoje žene in ji ne more pomagati. Vidi, kako težko se je držati tistim, ki Resniku ne zaupajo. Kaj naj počno, ko so osamljeni in nimajo nikjer opore!

Te novice so ga potrle do kraja. Čutil je, kako je še ves navezan na preproste, beraške ljudi in misel, da jim ne more prav nič pomagati, ga je žgala.

In škofija molči.

Z vsem naporom se skuša iztrgati iz obzema grenkih misli. Prepričati hoče samega sebe, da je postavljen na najboljše mesto in da more ravnati tu razviti vse svoje sile.

Toda misel ni nič trdna, nič prepričljiva. Klemen čuti, da ne bo prej miren, dokler ne zve, kaj misli ordinarij s »Sibirijo«.

(Dalje prihodnjč.)